

„DNB Latvijas barometra” apraksts

„DNB Latvijas barometrs” ir Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma, viedokļu un attieksmes pret dažādiem sociāliem, ekonomiskiem u.c. jautājumiem pētījums, kurš ietver arī dažādu sfēru pazīstamu ekspertu vērtējumu un cēloņsakarību analīzi.

„DNB Latvijas barometrs” tiek veidots katru mēnesi, un tajā tiek pētītas konkrētā brīža aktuālākās norises. Paralēli katrā no aptaujām sabiedrībai tiek uzdots arī indikatoru jautājumu kopums, kas norāda uz vispārējā sabiedrības noskaņojuma izmaiņām.

Dati tiek iegūti SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi katru mēnesi tiek aptaujāti ne mazāk kā 1000 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā. Izlase ir reprezentatīva attiecībā pret ģenerālo kopumu. Pētījuma statistiskā kļūda kopējiem atbilžu sadalījumiem nepārsniedz + / - 3% robežas.

„DNB Latvijas barometra” Nr.76 satura rādītājs

Informācija par „DNB Latvijas barometru”	1
I DAĻA - INDIKATORI	
Kopējais sabiedrības noskaņojums	3
Tagadnes un nākotnes vērtējums	3
Kopējās situācijas attīstības vērtējums	4
Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums	4
Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums	6
Iespēju atrast labu darbu vērtējums	7
Valdības darba vērtējums	7
II EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM	
Uldis Augulis, Margarita Dunska, Gatis Eglītis, Jānis Grasis, Daina Paula, Ieva Strode, Inna Šteinbuka	8
III DAĻA – EIRO IEVIEŠANA LATVIJĀ	
Ieguvumi un zaudējumi no eiro ieviešanas Latvijā	12
Eiro ieviešanas ietekme uz cenām un tērēšanas paradumiem	14
Uzskati par valūtu maiņu skaitu Latvijā	15
Ieteikumi lietuviešiem par eiro ieviešanu	16
IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR EIRO IEVIEŠANU LATVIJĀ	
Inga Apsīte, Valdis Dombrovskis, Natalja Dubkova, Margarita Dunska, Gatis Eglītis, Jānis Grasis, Valts Kalniņš, Uldis Osis, Daina Paula, Normunds Rudzītis, Ieva Strode, Inna Šteinbuka, Roberts Zīle	17
PIELIKUMI	
Aptaujas tehniskā informācija	23
Aptaujā izmantotā anketa	24

„DNB Latvijas barometra” Nr.76 vajadzībām veikto aptauju tehniskā informācija

Aptaujas dati iegūti pētījumu centra SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā laika posmā no 28.11.2014. līdz 13.12.2014. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās, tika aptaujāti 1003 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā.

I DAĻA – INDIKATORI

„DNB Latvijas barometra” Nr.76 galvenie rezultāti

Kā liecina „DNB Latvijas barometra” Nr.76 rezultāti, iedzīvotāju noskaņojums 2014.gada decembrī gandrīz visās analizētajās jomās ir pasliktinājies. Viskritiskāk noskaņoti iedzīvotāji bijuši, vērtējot izmaiņas Latvijas ekonomikas stāvoklī (indekss ir krities par deviņiem punktiem). Tiesa, prognozējot, kas notiks ar viņu ģimenes materiālo stāvokli pēc gada, iedzīvotāji bijuši nedaudz optimistiskāk noskaņoti nekā pirms mēneša.

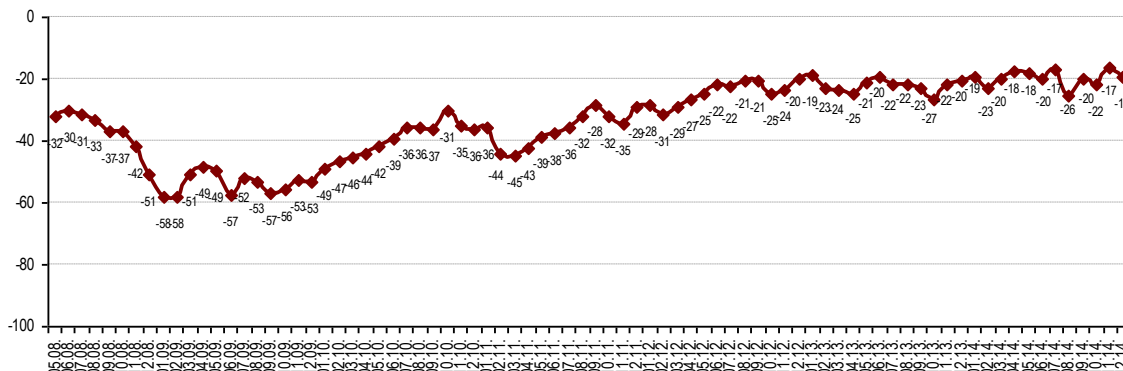
- Saskaņā ar aptaujas datiem iedzīvotāji **kopējās situācijas attīstību** decembrī vērtēja kritiskāk nekā novembrī: indekss ir krities no -14 līdz -21. Uzskatu, ka situācija attīstās pareizā virzienā, pauda 28% (novembrī tā domāja 32%).
- Līdzīgi kā pirms mēneša arī decembrī 4% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju **pašreizējo Latvijas ekonomikas situāciju** vērtēja kā labu, bet kritisku viedokli pauda 50%. Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma indekss decembrī ir -29 (novembrī: -29).
- Kā jau tika minēts, lielākais kritums, salīdzinot ar iepriekšējo mēnesi, decembrī vērojams **Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu** vērtējumā: indekss no -11 novembrī ir pazeminājies līdz -20 decembrī. Uz situācijas uzlabošanas norādīja 12% (novembrī: 17%), bet uz pasliktināšanos – 31% (novembrī: 28%).
- Kritiskāks nekā pirms mēneša decembrī kļuvis arī **Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes** vērtējums: ja indekss novembrī bija pakāpies līdz +1, decembrī tas ir noslīdējis zem nulles atzīmes un ir -5. Uzskatu, ka pēc gada Latvijas ekonomika būs uzlabojusies, pauda 20% (novembrī: 29%), bet pasliktināšanos prognozēja 25% (novembrī: 21%).
- Pašreizējais ģimenes materiālais stāvoklis** 2014.gada decembrī vērtēts līdzīgi kā pirms mēneša: to pozitīvi vērtēja 12% (novembrī: 12%), bet negatīvi - 32% (novembrī: 31%). Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma indekss gan novembrī, gan decembrī ir -13.
- Vienīgais no pētījumā analizētajiem indeksiem, kas 2014.gada decembrī ir kļuvis nedaudz optimistiskāks, ir **Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes** indekss (novembrī: +4, decembrī: +5). 24% aptaujāto iedzīvotāju atbildēja, ka, viņuprāt, pēc gada ģimenes materiālā situācija būs uzlabojusies, bet 14% prognozēja pasliktināšanos.
- 2014.gada decembrī **izredzes Latvijā atrast labu darbu** par labām atzina 6% (novembrī: 5%), bet par sliktām - 62% (novembrī: 60%). Gan novembrī, gan decembrī Darba izredžu vērtējuma indekss bija -41.
- Nedaudz kritiskāks decembrī kļuvis **valdības darba vērtējums**: indekss ir samazinājies no -29 līdz -30. Atzinīgi noskaņoti pret valdības paveikto bija 24% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju (novembrī: 25%), bet kritiski - 66% (novembrī: 66%).

Mēneša laikā notikušās izmaiņas (11.2014.-12.2014.)	
KOPĒJIE INDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējā noskaņojuma INDEKSS	 -2
Tagadnes vērtējuma INDEKSS	 -3
Nākotnes vērtējuma INDEKSS	 -2
APAKŠINDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējās situācijas attīstības vērtējums	 -7
Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējums	 0
Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums	 -9
Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes	 -6
Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums	 0
Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes	 +1
Darba izredžu vērtējums	 0
Valdības darba vērtējums	 -1

Tabulā attēlotas mēneša laikā notikušās izmaiņas (starpība punktos) "DNB Latvijas barometra" ietvaros mērītajos indeksos. Visi indeksi var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

Kopējais sabiedrības noskaņojums

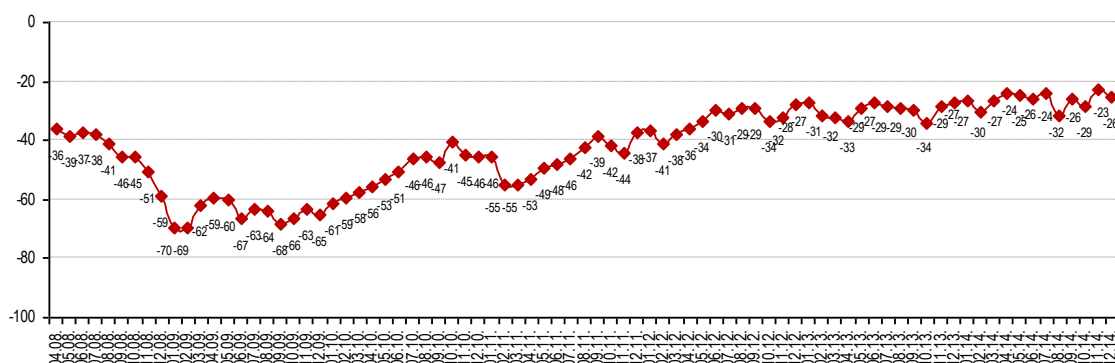
Kopējā noskaņojuma INDEKSS

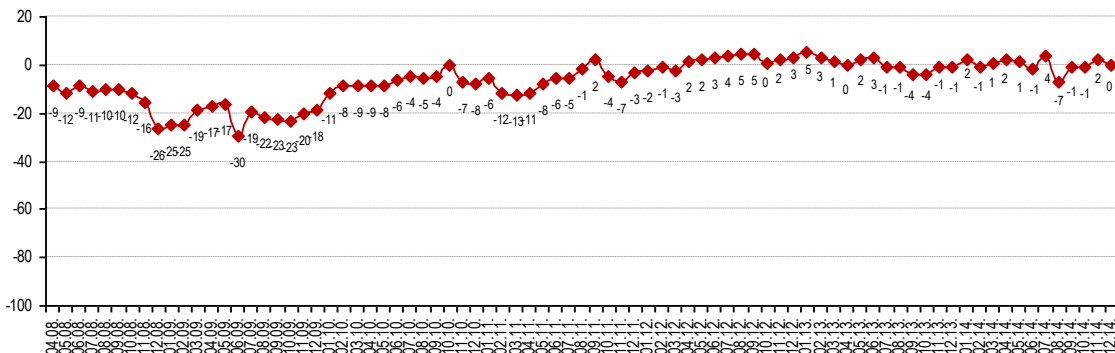
„DNB Latvijas barometra” Nr.76 dati liecina, ka iedzīvotāju noskaņojums gada nogalē ir nedaudz pasliktinājies: Kopējā noskaņojuma indekss no -17 2014.gada novembrī ir krities līdz -19 decembrī.

Tagadnes un nākotnes vērtējums

Tagadnes vērtējuma INDEKSS

Nākotnes vērtējuma INDEKSS

Kritiskāki nekā pirms mēneša decembrī kļuvuši arī tagadnes un nākotnes vērtējumi. Tagadnes vērtējuma indekss ir krities par trīs punktiem (no -23 līdz -26), bet Nākotnes vērtējuma indekss – par diviem (no +2 līdz 0).

Kopējā noskaņojuma indekss ir aprēķināts, balstoties uz „DNB Latvijas barometrā” iegūtajiem rādītājiem par iedzīvotāju attieksmi pret kopējo situāciju Latvijā, valdības darbu, ekonomikas stāvokli un tā attīstības tendencēm, darba iespējām, kā arī iedzīvotāju materiālā stāvokļa pašvērtējumu. Kopējā noskaņojuma indekss ir iegūts no 8 apakšindeksiem, kas detalizētāk analizēti tālāk materiālā. Indekss var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

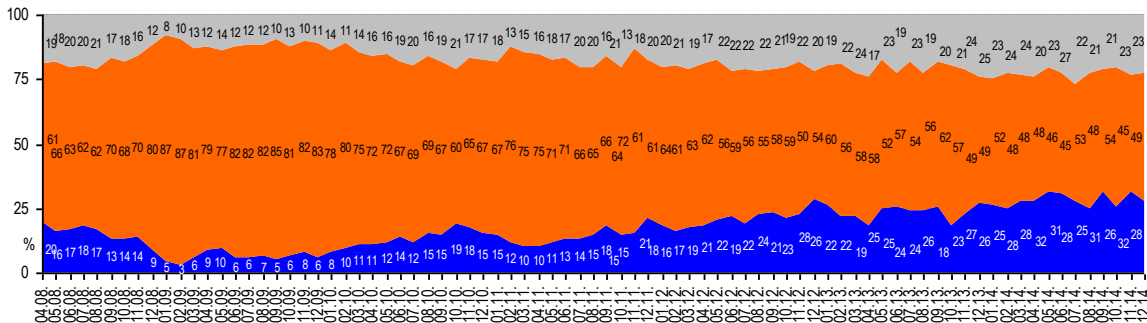
Tagadnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 6 apakšindeksiem (kopējās situācijas attīstības vērtējuma, pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma, ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena, pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma, darba izredžu vērtējuma un valdības darba vērtējuma indeksa). Nākotnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 2 apakšindeksiem (Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes un ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes).

Kopējās situācijas attīstības vērtējums

Vai, Jūsuprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

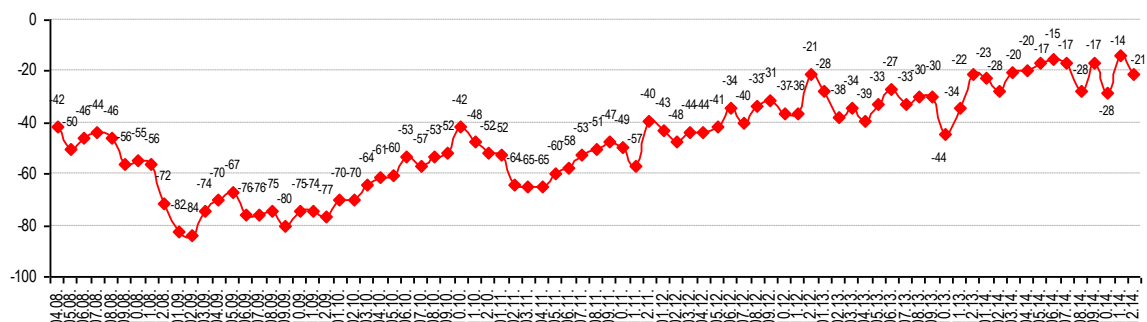
Grūti pateikt
Nepareizā
Pareizā

Visi respondenti

Kopējās situācijas attīstības vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Saskaņā ar „DNB Latvijas barometra” Nr.76 rezultātiem iedzīvotāji retāk nekā pirms mēneša sniedza pozitīvu vērtējumu kopējās situācijas attīstībai: viedokli, ka tā attīstās pareizā virzienā, pauda 28% (novembrī: 32%). To, ka situācija Latvijā kopumā attīstās nepareizā virzienā, norādīja aptuveni puse (49%) respondentu (novembrī: 45%). Kopējās situācijas attīstības vērtējuma indekss decembrī ir pazeminājies līdz -21 (novembrī tas bija -14).

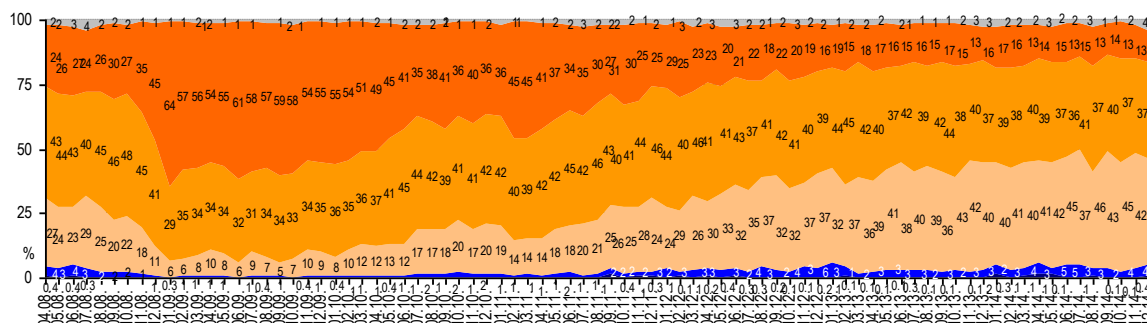
Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums

Pašreizējā Latvijas ekonomiskā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli?
Vai, Jūsuprāt, tas ir...

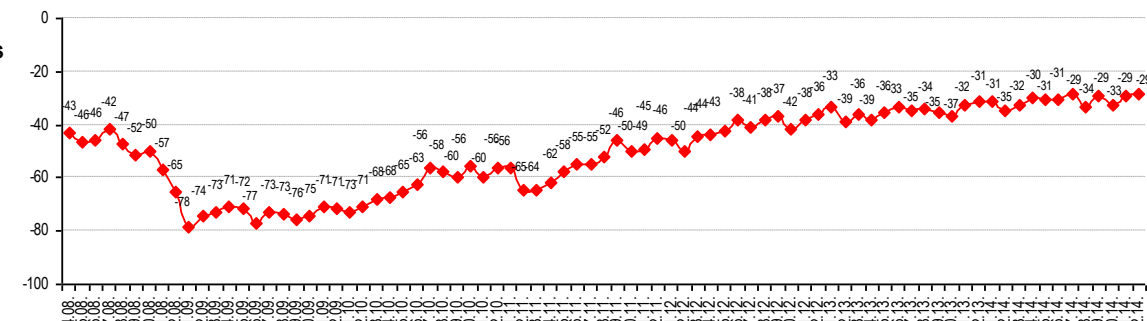
Grūti pateikt
Ļoti slikts
Drīzāk slikts
Viduvējs
Drīzāk labs
Ļoti labs

Visi respondenti

Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Būtiskas izmaiņas nav vērojamas Latvijas pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējumā: gan novembrī, gan decembrī indekss ir -29. Uzskatu, ka pašreizējā ekonomiskā situācija valstī ir laba („ļoti laba” un „drīzāk laba”), pauda 4% (novembrī: 4%). Puse aptaujāto (50%) norādīja, ka ekonomikas stāvoklis šobrīd ir slikts („ļoti slikts” un „drīzāk slikts”) (novembrī tikpat: 50%).

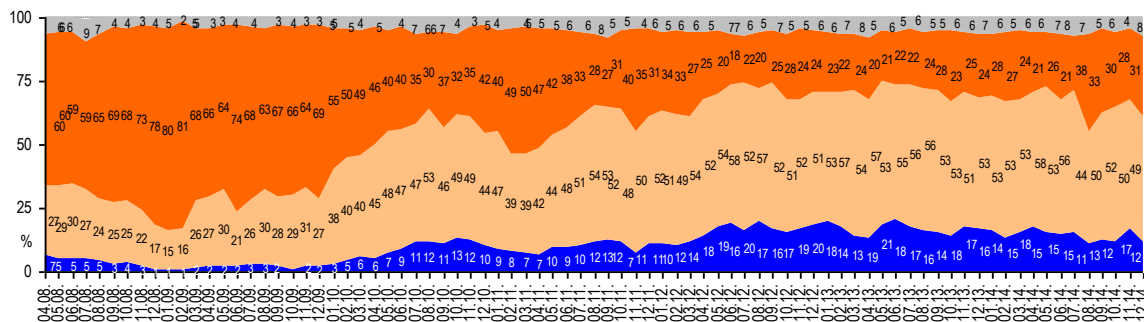
Apakšindeksi atspoguļo pozitīvo un negatīvo vērtējumu īpatsvaru starpību, kur daļēji pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums (%) ir reizināts ar koeficientu 0.5, bet pilnībā pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums - ar koeficientu 1. Līdz ar to indekss var svārstīties robežās no +100 līdz -100.

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums

Vai, Jūsuprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

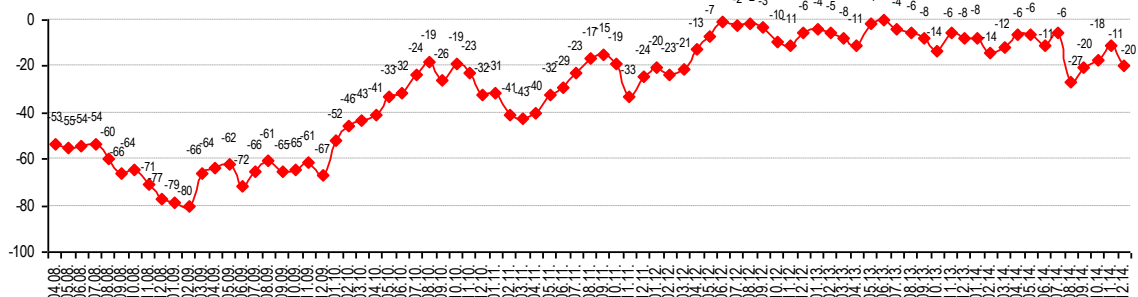
- Grūti pateikt
- Pasliktinās
- Nemainās
- Uzlabojas

Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena INDEKSS

Visi respondenti

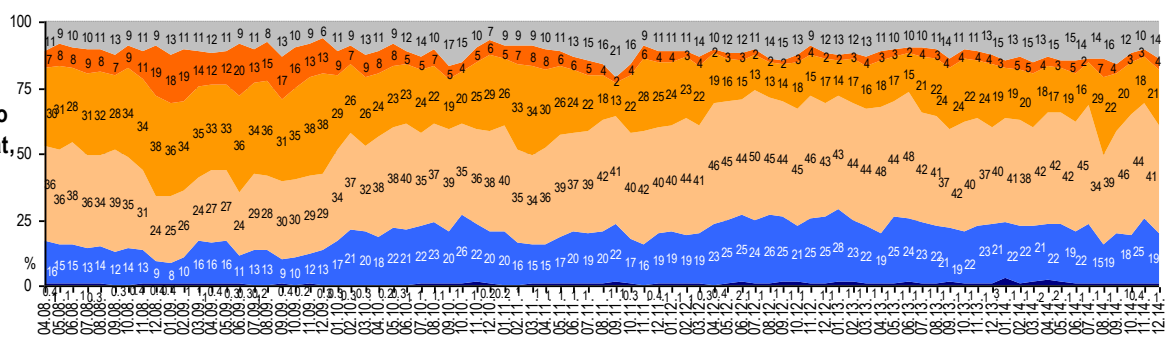
Kritiskāk noskaņoti 2014.gada decembrī iedzīvotāji bijuši, vērtējot Latvijas ekonomikā notiekošās izmaiņas: 12% atzīmēja, ka situācija uzlabojas, bet 31% - ka tā pasliktinās (novembrī attiecīgi: 17% un 28%). Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena indekss, salīdzinājumā ar 2014.gada novembri, ir nokritis par deviņiem punktiem (no -11 līdz -20).

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognoze

Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsuprāt, visdrīzāk būs...

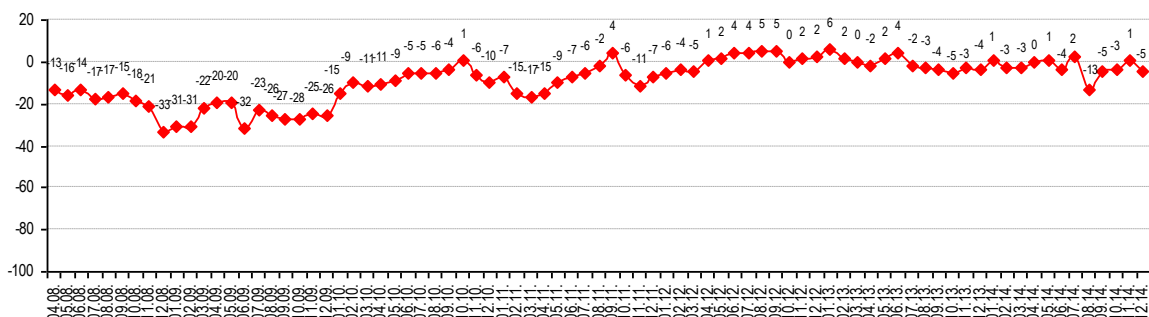
- Grūti pateikt
- Ievērojami pasliktināties
- Drīzāk pasliktināties
- Nebūs mainījies
- Nedaudz uzlabojies
- Ievērojami uzlabojies

Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Visi respondenti

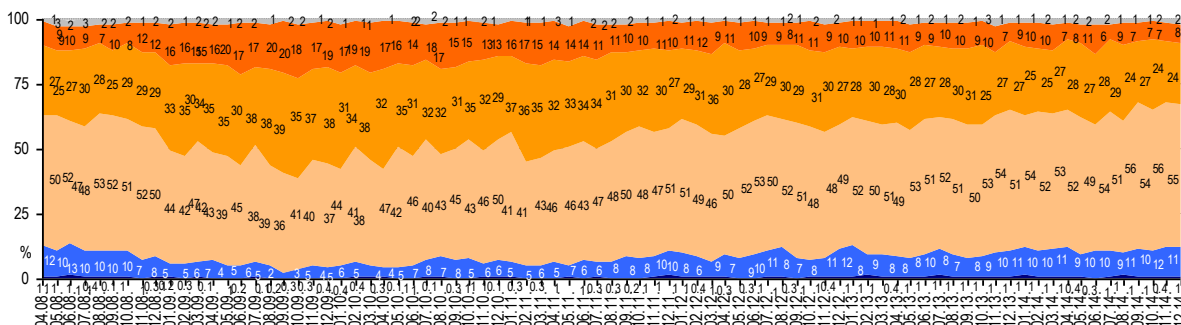
Pēc vērtējuma uzlabošanās 2014.gada novembrī, kad indekss bija pakāpies virs nulles atzīmes līdz +1, decembrī Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes indekss atkal kļuvis negatīvs (-5). Viedokli, ka pēc gada Latvijas ekonomika būs uzlabojusies, pauda 20% (novembrī: 29%), bet, ka tā būs pasliktinājusies – 25% (novembrī: 21%). Tiesa, visbiežāk iedzīvotāji norādīja, ka situācija nebūs mainījies (41%, novembrī: 44%).

Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

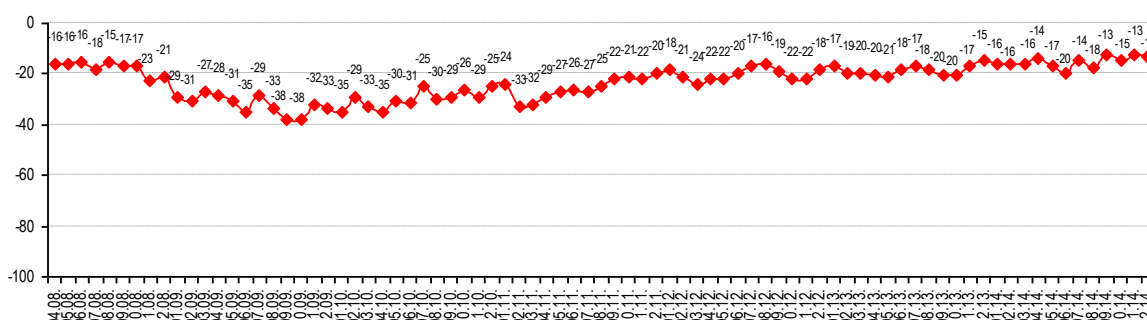
Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsuprāt, tas ir...

Grūti pateikt
Ļoti slikts
Drīzāk slikts
Viduvējs
Drīzāk labs
Ļoti labs

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

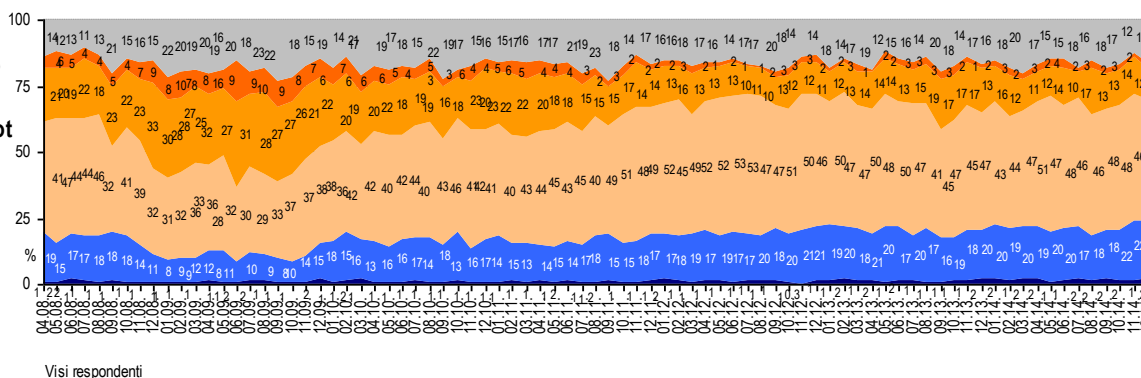

Pašreizējais ģimenes materiālais stāvoklis 2014.gada decembrī vērtēts līdzīgi kā pirms mēneša: indekss decembrī ir palicis novembra līmenī (-13). Savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli par labu decembrī uzskatīja 12% (tikpat novembrī: 12%). Negatīvi ģimenes materiālo stāvokli vērtēja 32% (novembrī: 31%). Vairāk nekā puse (55%) aptaujāto iedzīvotāju norādīja, ka viņu ģimenes finansiālais stāvoklis ir „viduvējs” (novembrī: 56%).

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognoze

Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsuprāt, visdrīzāk būs...

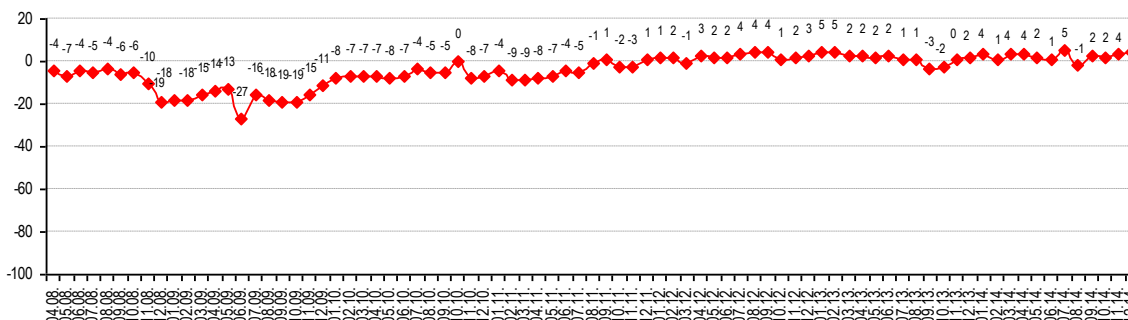
Grūti pateikt
Ievērojami pasliktinājies
Drīzāk pasliktinājies
Nebūs mainījies
Nedaudz uzlabojies
Ievērojami uzlabojies

Visi respondenti

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Visi respondenti

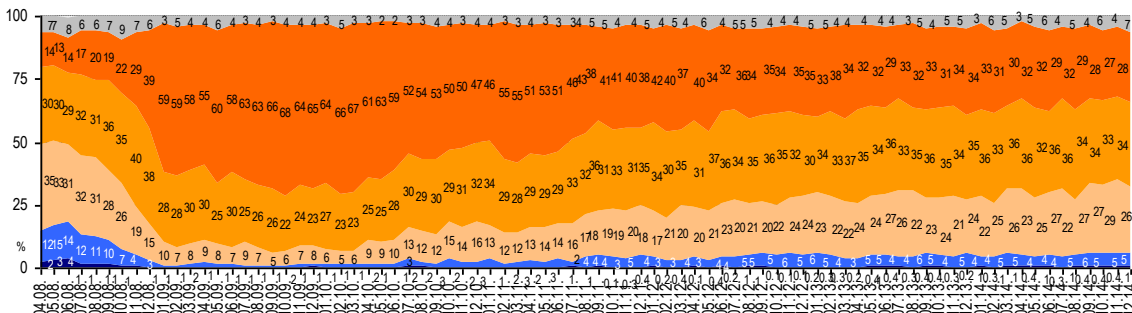

„DNB Latvijas barometra” Nr.76 dati liecina, ka vienīgais no pētījumā analizētajiem indeksiem, kas 2014.gada decembrī ir kļuvis nedaudz optimistiskāks, ir Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes indekss (novembrī: +4, decembrī: +5). Aptuveni katrs ceturtais respondents (24%) norādīja, ka pēc gada viņa ģimenes materiālā situācija būs uzlabojusies (novembrī: 23%). Savukārt viedokli, ka viņa ģimenes finansiālais stāvoklis pēc gada būs pasliktinājies, pauda 14% (novembrī: 16%).

Iespēju atrast labu darbu vērtējums

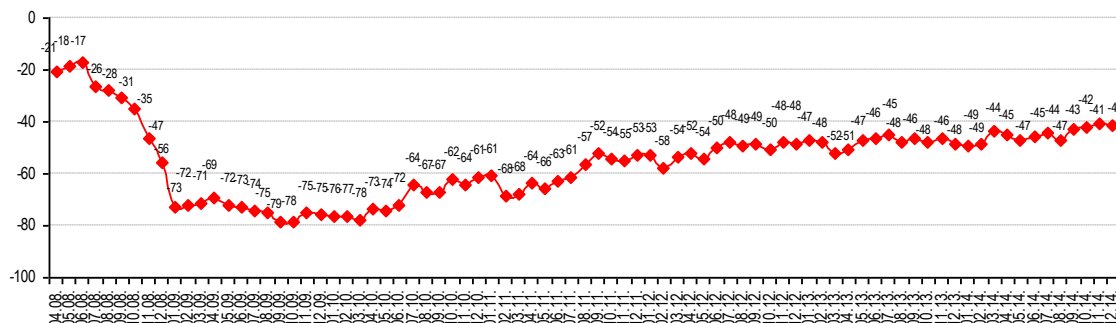
Kādas, Jūsuprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsuprāt, tās ir...

Grūti pateikt
Ļoti sliktas
Drīzāk sliktas
Viduvējas
Drīzāk labas
Ļoti labas
Visi respondenti

Darba izredžu vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

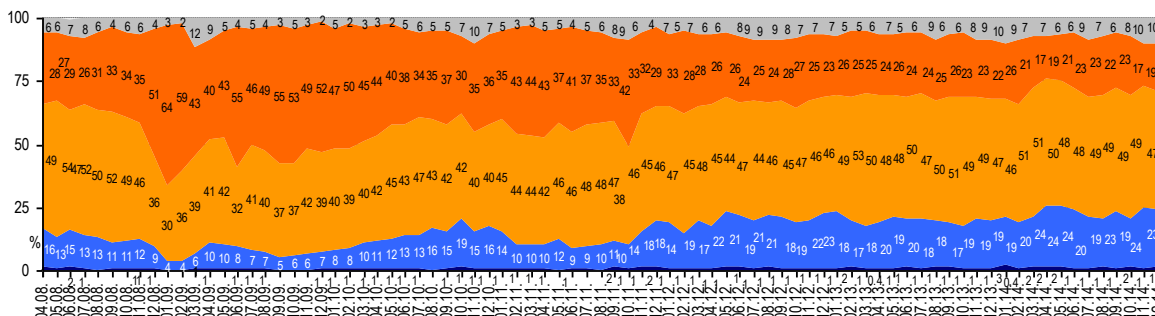

Novembra līmenī palicis iespēju Latvijā atrast labu darbu vērtējums: gan novembrī, gan decembrī indekss bija -41. Izredzes atrast labu darbu decembrī pozitīvi vērtēja 6% (novembrī: 5%), bet negatīvu vērtējumu sniedza 62% (novembrī: 60%). Aptuveni 1/4 (26%) respondentu atbildēja, ka iespējas atrast labu darbu Latvijā ir „viduvējas” (novembrī tā domāja 29%).

Valdības darba vērtējums

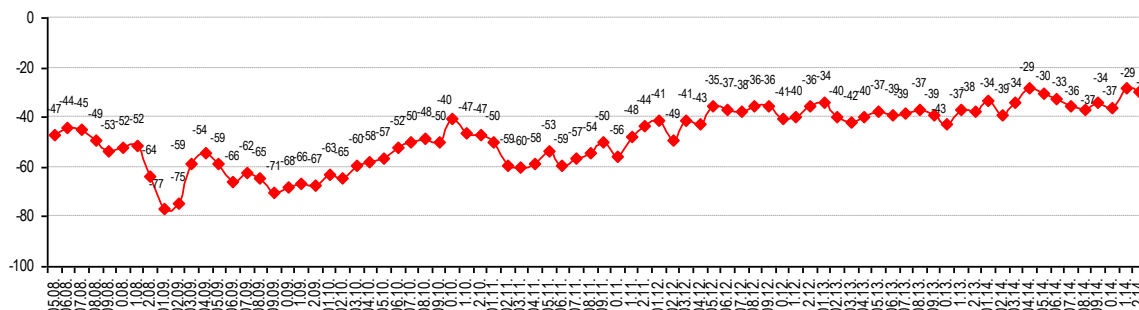
Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Grūti pateikt
Pilnībā neapmierināts
Drīzāk neapmierināts
Drīzāk apmierināts
Pilnībā apmierināts
Visi respondenti

Valdības darba vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Saskaņā ar pētījuma rezultātiem 24% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju atbildēja, ka ir apmierināti ar Latvijas valdības darbu (novembrī: 25%). Savukārt kritiski noskaņoti bija 66% (novembrī tikpat: 66%). Valdības darba vērtējuma indekss ir nedaudz samazinājies (no -29 līdz -30).

II DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM

Uldis Augulis, Latvijas Republikas labklājības ministrs

Esmu gandarīts, ka iedzīvotāju noskaņojums par ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozēm ir kļuvis optimistiskāks. Iespējams, daļēji tas varētu būt saistīts ar to, ka no šī gada ģimenes ar bērniem varēs saņemt lielāku materiālo atbalstu, jo ir diferencēts ģimenes valsts pabalsts, atcelti ierobežojumi maternitātes, paternitātes un vecāku pabalstiem, kā arī tika palielināta minimālā darba alga. Tas kopumā palielinās ienākumus ģimenēm ar bērniem. Tāpēc man ir gandarījums, jo šis iedzīvotāju viedoklis ir mūsu darba novērtējums. Vēlos arī uzsvērt, ka darbs pie ģimeņu situācijas uzlabošanas šogad turpināsies, jo esam pārliecināti, ka atbalsts ir būtiski jāpalielina gan demogrāfisko tendenču, gan iedzīvotāju dzīves kvalitātes kontekstā kopumā.

Margarita Dunska, Dr.oec. Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes profesore

Tāpat kā iepriekšējos mēnešos arī decembrī „DNB Latvijas barometra” pētījums parādīja mūsu iedzīvotāju ārkārtīgi svārstīgo attieksmi pret notiekošo. Tiešām sāk veidoties tendence noskaņojumam krasi mainīties katru mēnesi. Ja novembrī visi rādītāji būtiski uzlabojās, tad decembrī gandrīz visi atkal ir pasliktinājušies. Tikai viena indikatora indekss palielinājās par vienu punktu (ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes) un trīs palika bez izmaiņām. Izskatās, ka tomēr ziemas ietekme ņēma virsroku un, kā ierasts, tumšākas dienas, apkures rēķini, varbūt neiepriecinošie gada rezultāti darbā mazināja nelielu optimisma devu, kas bija parādījusies aptaujāto vidū novembrī. Protams, jāsaprot, ka katru reizi aptaujā piedalās citi cilvēki, kuru noskaņojums, bez šaubām, var būt ļoti atšķirīgs. Tomēr kopējās tendences var saskatīt. Visvairāk uz negatīvo pusi mainījās Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums. Salīdzinot ar novembri, indikatora indekss samazinājās ievērojami – par 9 punktiem. Ievērojami samazinājās arī kopējās situācijas attīstības vērtējums – par 7 punktiem. Šo negatīvo izmaiņu rezultātā ir pasliktinājusies arī visu kopējo indeksu vērtība: gan kopējā noskaņojuma, gan tagadnes un nākotnes vērtējums. Kopējā noskaņojuma indekss ir pazeminājies līdz -19 punktiem, kas gan ir augstāk nekā visā rudenī, izņemot novembri, kad noskaņojums bija uzlabojies diezgan krasi. Interesanti, ka, ja ekonomikas izmaiņu vērtējums ir pasliktinājies, tad pašreizējā ekonomikas stāvokļa un ģimenes materiālā stāvokļa vērtējumi palika nemainīgi, un, kā bija redzams, ģimenes materiālā stāvokļa attīstības vērtējums pat nedaudz uzlabojās. Izskatās, ka cilvēki ir vairāk norūpējušies par to, kas mūs sagaida tuvākajā nākotnē un attiecīgi negatīvāk novērtē ekonomisko attīstību turpmāk (vismaz pēc 12 mēnešiem, kā tas tiek jautāts aptaujā). Ar interesi gaidīšu nākamā mēneša aptaujas rezultātus – vai saglabāsies ikmēneša svārstības vai sabiedrības noskaņojums nosvērsies uz vienu vai uz otru pusi un paliks stabilāks.

Gatis Eglītis, Eiropas Komisijas Ekonomikas un finanšu lietu direktorāta darbinieks un ekonomikas analītiķis

Mulsina, ka iedzīvotāju vērtējums par Latvijas ekonomiskā stāvokļa izmaiņām un tā attīstības prognozēm ir pazeminājies, bet ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes un darba izredžu vērtējums saglabājies iepriekšējā līmenī. Jautājums - kuriem rādītājiem pievērsts lielāku uzmanību? Man šķiet, ka „savas kabatas” un darba izredžu vērtējumam cilvēki „pieiet” nopietnāk nekā vispārīgām valsts ekonomiskās situācijas vai valdības darba vērtējumam, ko viegli var iespaidot kāds korupcijas skandāls, pasaules notikumi, antipātijas pret kādu valsts amatpersonu u.c. Tāpēc es lielāku ticamību piešķirtu aptaujas optimistiskajiem rādītājiem.

Jānis Grasis, Banku augstskolas asociētais profesors

Jaunākie „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti liecina, ka pieaug iedzīvotāju pesimisms gan par kopējo situāciju valstī un Latvijas ekonomisko stāvokli, gan arī, vērtējot valdības darbu. Izskaidrojumi tam pamatā varētu būt divi. Pirmkārt, eiro ieviešanas pagājušā gada propagandas kampaņa radīja daļai iedzīvotāju ilūzijas, ka

vēl tikai drusku jāpaciešas, ieviesīsim eiro, un varēs sākties „leiputrija”. Diemžēl tā tas nav. Mainoties valūtai, mūsu parastajos un elektroniskajos maciņos pats par sevi nekas nemainījās. Tā ir tikai oficiālā maksāšanas līdzekļa nomaīņa, kuram nav tieša sakara ar labklājības veicināšanu. Otrkārt, neapšaubāmi notikumi Ukrainā, Krievijas rubļa kritums un tirdzniecības embargo atstāj tiešu ietekmi uz cilvēku labklājības līmeni.

Daina Paula, Latvijas bankas ekonomiste

Latvijas iedzīvotāju paustais kopējās situācijas attīstības vērtējums vidēji 2014. gadā ir pozitīvāks nekā gadu iepriekš, un gada otrajā pusē ir kļuvis optimistiskāks nekā gada sākumā. Tomēr otrajā pusgadā vērojams viedokļu svārstīgums. Tā pamatā varētu būt notikumi Krievijā un Ukrainā, kā arī dažādā naftas un ar to saistīto energoresursu cenu lejupslīdes noturīguma uztvere.

Latvijas iedzīvotāju vērtējums par pašreizējo Latvijas ekonomisko situāciju un tās iespējamo attīstību, kā arī ģimenes materiālo stāvokli un tā attīstību decembrī izskatās mazliet pretrunīgs. Latvijas ekonomisko situāciju iedzīvotāji vērtē neapmierinoši - vērtējums ir zemāks par nulli. Un, lai gan Latvijas ekonomiskās situācijas vērtējums ir uzlabojies kopš 2014. gada sākuma, tā attīstība tiek vērtēta pesimistiskāk nekā 2014. gada sākumā un 2013. gadā vidēji. Tikmēr ģimenes materiālās situācijas vērtējums patlaban ir kļuvis optimistiskāks nekā 2013. gadā un 2014. gada sākumā, turklāt tās nākotne tiek vērtēta ar pozitīvu atzīmi un optimistiskāk nekā 2014.gada sākumā.

Varētu rasties jautājums, no kurienes šāda ticība, ja 12 mēnešu laikā gaidāmā ekonomiskā situācija valstī pēc aptaujas datiem neuzlabojas. Iespējams, sarukušo enerģijas cenu pozitīvā ietekme rada iespaidu, ka vidējais patēriņa cenu līmenis varētu saglabāties stabils. Tādējādi, vienlaikus augot vidējiem ienākumiem (2014. gadā auga minimālā alga, saruka sociālā nodokļa likme, pieauga neapliekamais minimums; 2015. gadā arī aug minimālā alga un sarūk iedzīvotāju ienākumu nodokļa likme), pirktpēja arī varētu augt. Domāju, ka šis ir ticamāks izskaidrojums un iedzīvotāji te nav gribējuši minēt cerības uz emigrāciju, turklāt arī galvenajās emigrācijas mērķa valstīs ekonomika neaug strauji.

Naftas cenām ilgāku laiku saglabājoties zemā līmenī, varētu samazināties izmaksas daudzās nozarēs. Tā tiktu veicināta ekonomiskā aktivitāte, un arī iedzīvotāju kopējais noskaņojums uzlabotos. Arī „Liepājas metalurga” atdzimšana pēc svinīgās atslēgu nodošanas, iespējams, varētu paātrināties, viešot cerības gan uz darbavietu skaitu, gan ienākumu kāpumu.

Ieva Strode, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” sociālo un politisko projektu direktore

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma dati ļauj izvērtēt 2014.gada vidējos rādītājus un salīdzināt tos ar iepriekšējiem gadiem, novērtējot, kā ir mainījies noskaņojums sabiedrībā.

Jāsecina, ka kopējais noskaņojums, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, turpina uzlaboties, lai arī pieaugums ir mazāks (2009.gadā vidējais kopējā noskaņojuma indekss bija -54, 2010.: -40, 2011.: -36, 2012.: -25, 2013.: -22, 2014.: -20). Turklāt arī tagadnes vērtējuma indekss turpinājis pieaugt 2014.gadā (2009.: -65, 2010.: -51, 2011.: -46, 2012.: -33, 2013.: -30, 2014.: -26), bet nākotnes vērtējuma indekss, salīdzinot ar 2013.gadu, nav mainījies, un, salīdzinot ar 2012.gadu, tas ir kļuvis kritiskāks (2009.: -21, 2010.: -7, 2011.: -6, 2012.: +2, 2013.: 0, 2014.: 0). Tikmēr, domājot par savas ģimenes materiālo stāvokli pēc gada, 2014.gadā iedzīvotāji kļuvuši pat nedaudz optimistiskāki nekā 2013.gadā (2009.: -17, 2010.: -6, 2011.: -4, 2012.: +2, 2013.: +1, 2014.: +3). Savukārt pesimistiskāki iedzīvotāji ir kļuvuši domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc gada (2009.: -26, 2010.: -8, 2011.: -8, 2012.: +1, 2013.: -1, 2014.: -3). Jāpiebilst, ka uz jautājumu, vai Latvijas ekonomikas situācija patlaban kopumā uzlabojas, nemainās vai pasliktinās, iedzīvotāji 2014.gadā atbildējuši kritiskāk nekā divos iepriekšējos gados (2009.: -67, 2010.: -32, 2011.: -29, 2012.: -10, 2013.: -6, 2014.: -13). Turklāt šie abi rādītāji ir kļuvuši kritiskāki 2014.gada nogalē: vidējais Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena indekss 2014.gada pirmajā kvartālā bija -11, otrajā kvartālā: -8, trešajā kvartālā: -18, bet ceturtajā kvartālā: -16), bet vidējais Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes indekss 2014.gada pirmajā kvartālā bija -1, otrajā kvartālā: -1, trešajā kvartālā: -5, bet ceturtajā kvartālā: -3). Analizējot citus indeksus, šāda tendence neparādās.

Jāatgādina, ka, vērtējot pārmaiņas Latvijas ekonomikas stāvoklī, lielākais kritums 2014.gadā bija vērojams augustā pēc Krievijas paziņojuma par lēmumu ieviest „atbildes” sankcijas. Lai arī pēc tam rādītāji nedaudz uzlabojās, tie tomēr ir vidēji zemāki kā 2014.gada sākumā. Protams, uz šī fona ir interesanti atzīmēt, ka, vērtējot, vai situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā, vidējie rādītāji 2014.gadā ir atzinīgāki nekā iepriekšējos (2009.: -76, 2010.: -57, 2011.: -55, 2012.: -38, 2013.: -33, 2014.: -21). Tiesa, otrajā pusgadā arī šajā jomā vērtējums ir bijis nedaudz kritiskāks.

Inna Šteinbuka, Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā vadītāja

Iedzīvotāju noskaņojuma pasliktināšanās 2014.gada decembrī ir saprotama, jo Krievijas ekonomikas problēmas pamatoti rada satraukumu arī par situāciju Latvijā – piemēram, bezdarba pieaugumu. Arī ziņas no Ukrainas nav bijušas iepriecinošas.

Manuprāt, viens no svarīgākajiem rādītājiem tomēr ir cilvēku prognoze par sava materiālā stāvokļa attīstību – ja cilvēki paredz tā uzlabošanos, tas nozīmē, ka viņi ir pietiekami pārliecināti par savām spējām strādāt un nopelnīt. Tāpēc ļoti pozitīvi vērtēju to, ka decembrī ir kļuvis vairāk iedzīvotāju, kuri tuvākajā nākotnē raugās cerīgi. Iepriekšējos gados cilvēkiem izdevies vairost uzkrājumus – arī tas ir neliels drošības spilvens, kas mazliet cerīgāk liek vērtēt savu materiālo stāvokli.

III DAĻA – EIRO IEVIEŠANA LATVIJĀ

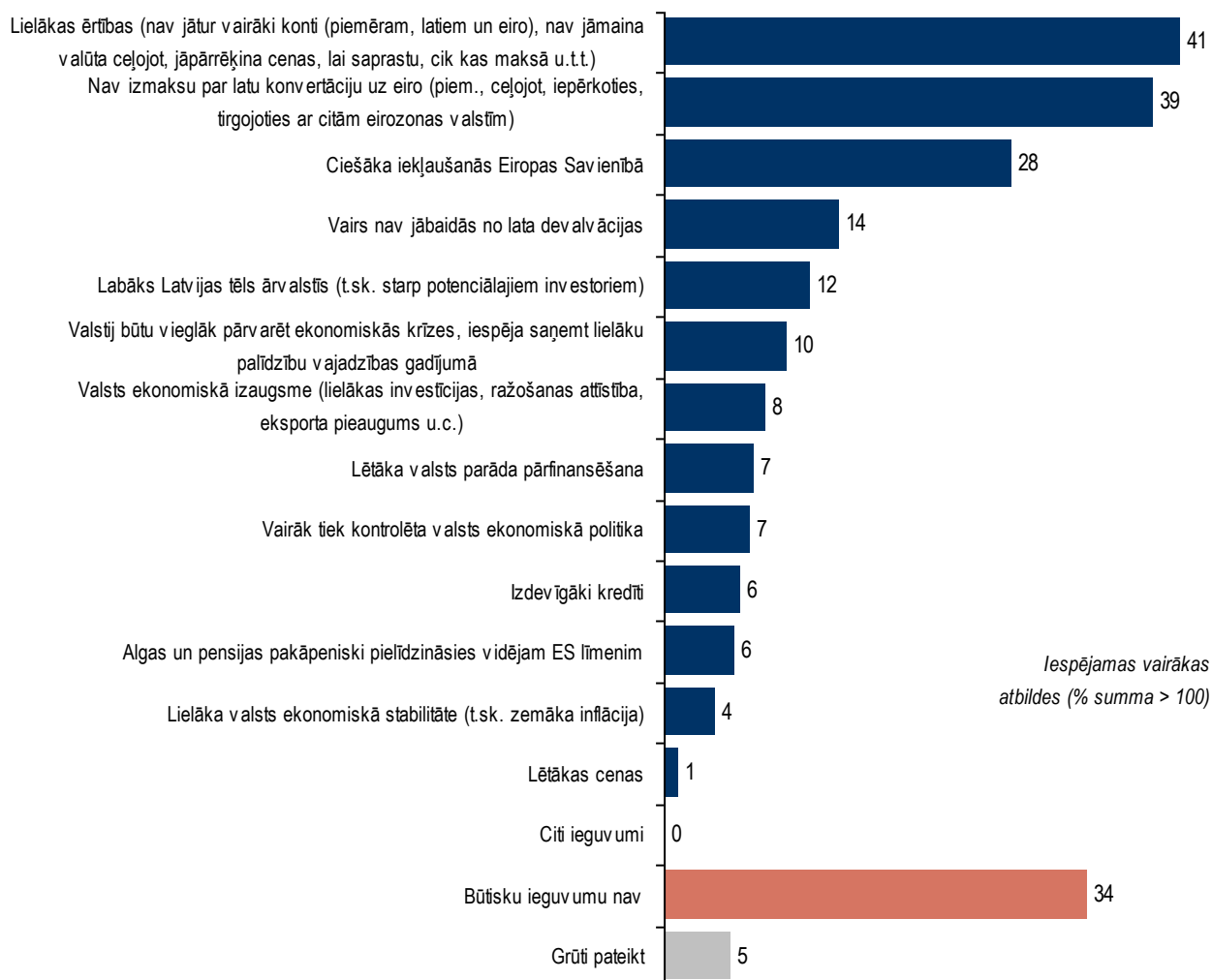
Galvenie rezultāti

„DNB Latvijas barometrs” Nr.76 bija veltīts eiro ieviešanai Latvijā. Gandrīz gadu pēc tam, kad tika ieviesta jaunā valūta, par lielākajiem ieguvumiem no eiro ieviešanas iedzīvotāji uzskatījuši lielākas ērtības (nav jātur vairāki konti, nav jāmaina valūta ceļojot) un to, ka nav izmaksu par latu konvertāciju uz eiro. Savukārt par lielākajiem zaudējumiem saistībā ar eiro ieviešanu Latvijā visbiežāk uzskatīta nacionālās valūtas zaudēšana un inflācijas pieaugums. Jāmin arī, ka absolūtais vairākums aptaujāto iedzīvotāju norādīja, ka, viņuprāt, līdz ar eiro ieviešanu preču un pakalpojumu cenas Latvijā ir palielinājušās.

- Kā jau tika minēts, par lielākajiem **ieguvumiem no eiro ieviešanas** Latvijā respondenti visbiežāk atzinuši lielākas ērtības (nav jātur vairāki konti, nav jāmaina valūta ceļojot) (41%) un to, ka nav izmaksu par latu konvertāciju uz eiro (39%). Arī 2012.gada oktobrī un 2014.gada februārī šie bija biežāk minētie ieguvumi. Jāpiebilst, ka biežāk nekā toreiz 2014.gada decembrī respondenti par ieguvumu no eiro ieviešanas uzskatīja ciešāku Latvijas iekļaušanos Eiropas Savienībā.
- Nacionālās valūtas zaudēšana, kas bija daļa no valstiskās identitātes visbiežāk (68%) nosaukta starp lielākajiem **zaudējumiem no eiro ieviešanas**. Salīdzinoši bieži respondenti arī pauda viedokli, ka līdz ar eiro ieviešanu Latvijā pieaug inflācija (49%). Jānorāda, ka 2014.gada decembrī visi sarakstā iekļautie zaudējumi no eiro ieviešanas minēti nedaudz retāk nekā iepriekš veiktos pētījumos par šo tēmu (10.2012. un 02.2014.).
- Absolūtais vairākums (91%) respondentu atbildēja, ka, viņuprāt, līdz ar eiro ieviešanu **preču un pakalpojumu cenas** ir palielinājušās, t.sk. puse (50%) norādīja, ka preču un pakalpojumu cenas ir „*ievērojami palielinājušās*”.
- Raksturojot savus **naudas tērēšanas paradumus**, 39% pētījuma dalībnieku norādīja, ka līdz ar eiro ieviešanu ir kļuvuši taupīgāki, piesardzīgāk tērē naudu. To, ka ir sākuši tērēt vairāk, atzina 23% respondentu. Savukārt aptuveni trešdaļa (32%) savus tērēšanas paradumus neesot mainījuši. Jāpiebilst, ka 2014.gada decembrī iedzīvotāji biežāk atbildējuši, ka ir sākuši tērēt vairāk naudas, nekā februārī (attieciņi 23% un 12%).
- Jautāti, vai viņi arī tagad **pārrēķina cenas latos**, 20% respondentu atbildēja, ka to dara bieži. Dažkārt cenas latos pārrēķinot 46%, bet 31% - to vairs nedarot nekad.
- 28% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka pāreja uz eiro bija pēdējā un vairāk **valūtas maiņu** Latvijā viņi nepiedzīvos. To, ka varētu piedzīvot vēl vienu valūtas maiņu, norādīja 14%, 11% uzskatīja, ka tādas varētu būt vēl divas, 4% - ka trīs, 3% - ka četras vai vairāk. Tiesa, lielai daļai (40%) nebija viedokļa šajā jautājumā.
- Lūgti **sniegt padomus Lietuvas iedzīvotājiem** saistībā ar eiro ieviešanu, visbiežāk Latvijas iedzīvotāji vēlējuši lietuviešiem iemaksāt skaidro naudu bankā, lai konvertācija notiek automātiski (27%), nelolot pārāk lielas cerības par ieguvumiem no eiro ieviešanas (26%), kā arī uzmanīgi sekot līdzi cenām pēc pārrēķināšanas uz eiro, lai izvairītos no negodīgiem tirgotājiem (25%).

Ieguvumi un zaudējumi no eiro ieviešanas Latvijā

Kas, Jūsuprāt, ir lielākie ieguvumi, ieviešot Latvijā eiro?

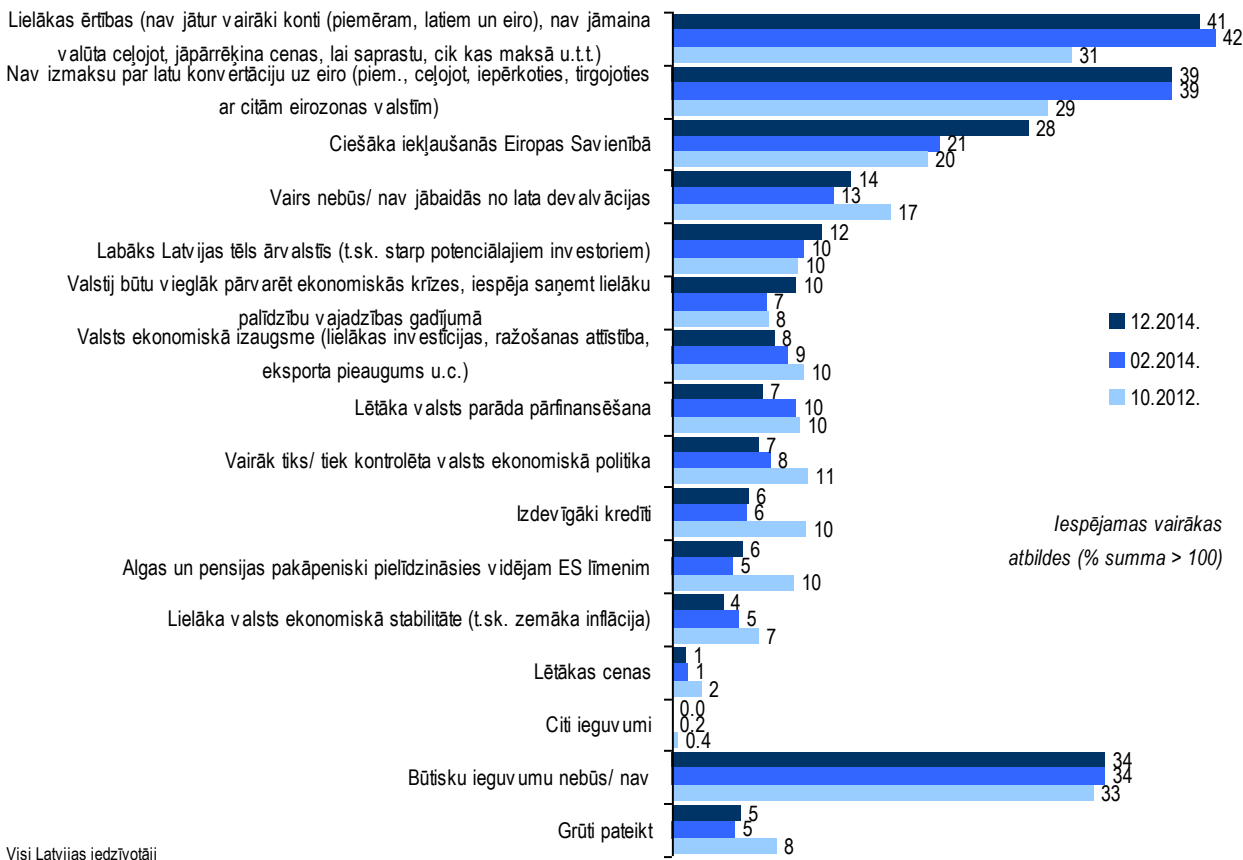

2014.gada 28.novembris - 13.decembris, N=1003 Latvijas iedzīvotāji

„DNB Latvijas barometra” Nr.76 ietvaros tika noskaidroti iedzīvotāju uzskati par ieguvumiem no eiro ieviešanas Latvijā. Aptuveni vienlīdz bieži respondenti norādīja, ka eiro ieviešana ir sniegusi lielākas ērtības (nav jātur vairāki konti, jāmaina valūta ceļojot utt.) (41%) un ka līdz ar eiro ieviešanu nav arī vairs izmaksu par latu konvertāciju uz eiro (piem., ceļojot, tirgojoties u.c.) (39%). Salīdzinoši bieži respondenti uzskatīja, ka ieguvums no eiro ieviešanas ir ciešāka iekļaušanās Eiropas Savienībā (28%). Vismaz 1/10 aptaujāto Latvijas iedzīvotāju atbildēja, ka līdz ar eiro ieviešanu vairs nav jābaidās no lata devalvācijas (14%), veidojas labāks Latvijas tēls ārvalstīs (12%) un valstij būtu vieglāk pārvarēt ekonomiskās krīzes, iespēja saņemt lielāku palīdzību vajadzības gadījumā (10%). Jāpiebilst, ka gandrīz katrs trešais respondents (34%) uzskatīja, ka eiro ieviešana būtiskus ieguvumus nav nesusi.

Kas, Jūsaprāt, būs/ ir lielākie ieguvumi, ieviešot Latvijā eiro?

10.2014., 02.2014. un 12.2014. aptauju datu salīdzinājums

Salīdzinot veikto aptauju rezultātus, vērojams, ka visās aptaujās biežāk minētie ieguvumi no eiro ieviešanas ir lielākas ērtības (nav jātur vairāki konti, jāmaina valūta ceļojot utt.) (10.2012.: 31%, 02.2014.: 42%, 12.2014.: 41%), tas, ka nav izmaksu par latu konvertāciju (10.2012.: 29%, 02.2014.: 39%, 12.2014.: 39%) un ciešāka Latvijas iekļaušanās Eiropas Savienībā (10.2012.: 20%, 02.2014.: 21%, 12.2014.: 28%).

Kas, Jūsaprāt, ir lielākie zaudējumi, ieviešot Latvijā eiro?

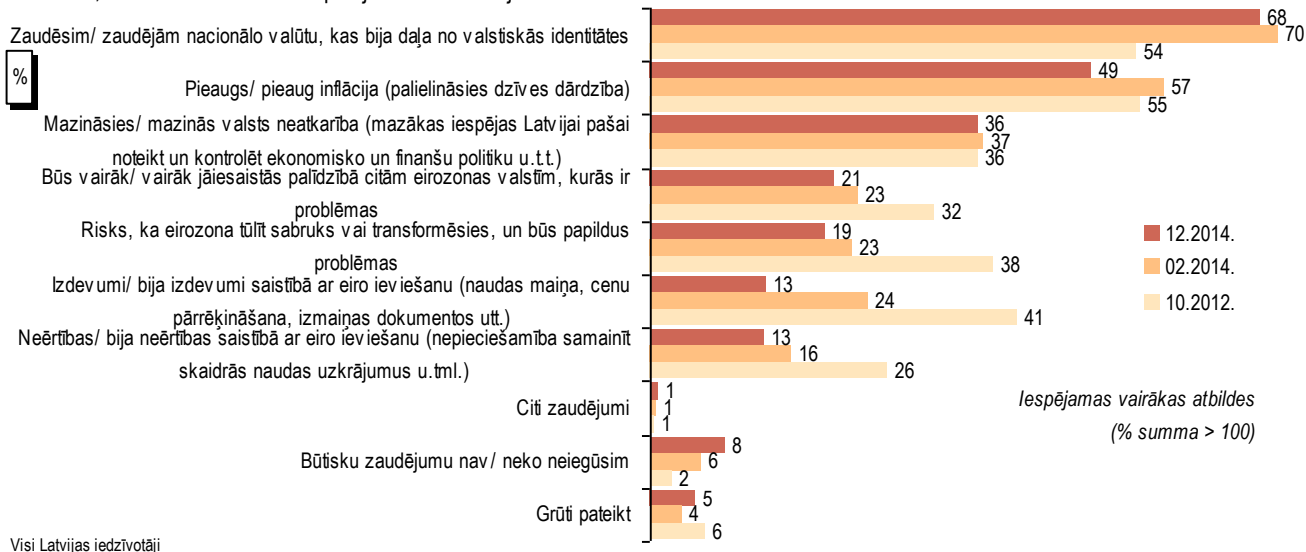

*Kategorijā „Citi zaudējumi” ietilpst: „eiro monētas neērtas lietošanā, lielas, smagas” (minēts 2 reizes); „algas un pensijas 5 reizes mazākas kā Eiropas valstīs” (minēts 1 reizi); „centi nav atšķirami, centiem ir nepamanāms dizains” (minēts 1 reizi); „lielāks maks jāpērk” (minēts 1 reizi); „nauda kaut kā ātrāk tērējas” (minēts 1 reizi); „nestabila valūta” (minēts 1 reizi); „valstis, kur nav eiro, tāpat jāmaina valūta” (minēts 1 reizi); „zaudējam savu lauksaimniecību pēc Eiropas Savienības kvotām” (minēts 1 reizi).

Raksturojot, kādi ir lielākie zaudējumi no eiro ieviešanas, visbiežāk iedzīvotāji nosaukuši nacionālās valūtas zaudēšanu, kas bija daļa no valstiskās identitātes (68%). Aptuveni puse (49%) pauda viedokli, ka līdz ar eiro ieviešanu pieaug inflācija, un vēl aptuveni trešdaļa norādīja, ka mazinās valsts neatkarība (36%). Jāpiebilst, ka atbildi „būtisku zaudējumu nav” atzīmēja tikai 8%.

Kas, Jūsaprāt, būs/ ir lielākie zaudējumi, ieviešot Latvijā eiro?

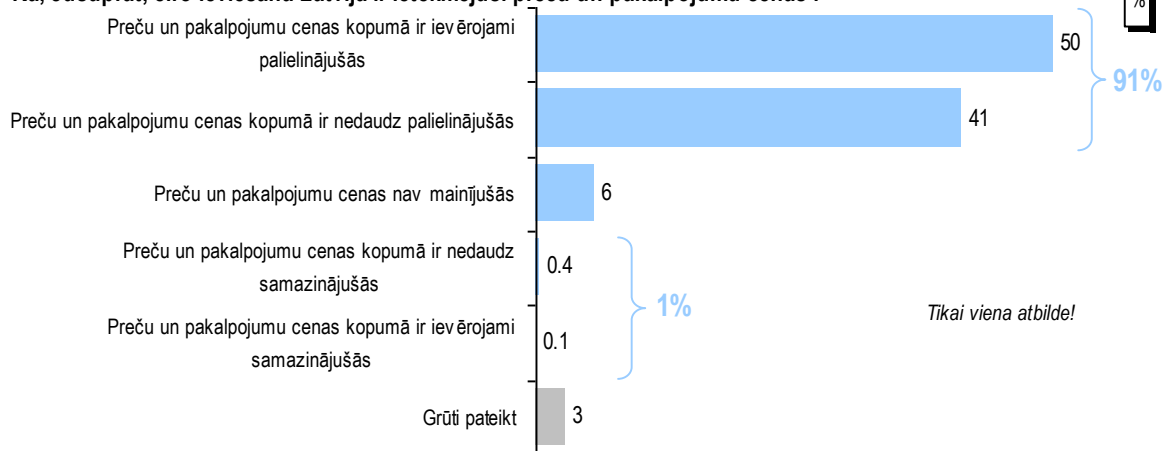
10.2014., 02.2014. un 12.2014. aptauju datu salīdzinājums

Salīdzinot ar 2014.gada februāri, decembrī tikpat bieži par zaudējumiem no eiro ieviešanas uzskatīta nacionālās valūtas zaudēšana (02.2014.: 70%, 12.2014.: 68%) un neatkarības mazināšanās (02.2014.: 37%, 12.2014.: 36%). Tiesa, 2012.gadā bažas par nacionālās valūtas zaudēšanu bija izteiktas retāk nekā tad, kad eiro jau bija ieviests (10.2012.: 54%). Citi sarakstā iekļautie zaudējumi 2014.gada decembrī atzīmēti retāk nekā iepriekšējos pētījumos par šo tēmu.

Eiro ieviešanas ietekme uz cenām un tērēšanas paradumiem

Kā, Jūsaprāt, eiro ieviešana Latvijā ir ietekmējusi preču un pakalpojumu cenas?

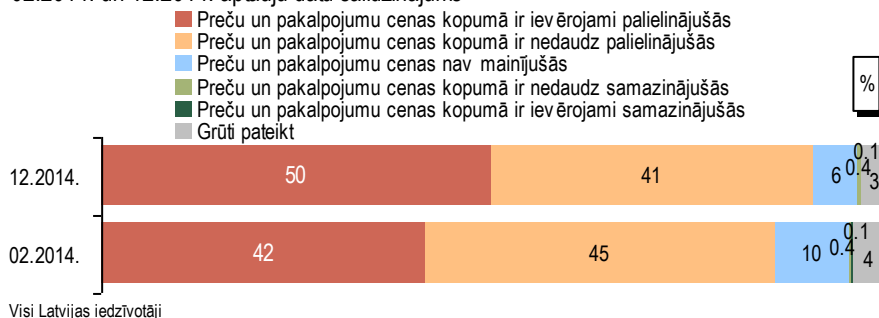
2014.gada 28.novembris - 13.decembris, N=1003 Latvijas iedzīvotāji

Lai gan, runājot par zaudējumiem no eiro ieviešanas, inflāciju minēja 49%, jautāti, kā eiro ieviešana ir ietekmējusi preču un pakalpojumu cenas, absolūtais vairākums (91%) pētījuma dalībnieku atbildēja, ka preču un pakalpojumu cenas ir palielinājušās (t.sk. 50% norādīja, ka tās ir „ievērojami palielinājušās”). 6% respondentu pauda viedokli, ka cenas „nav mainījušās”, bet to, ka cenas ir samazinājušās, norādīja tikai 1% aptaujāto iedzīvotāju.

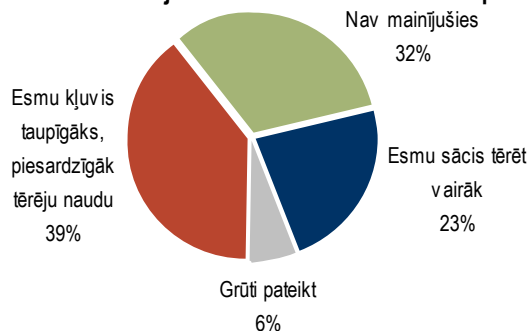
Salīdzinot 2014.gada februāra un decembra aptauju rezultātus, jāsecina, ka decembrī iedzīvotāji nedaudz biežāk atbildējuši, ka līdz ar eiro ieviešanu preču un pakalpojumu cenas ir palielinājušās (02.2014.: 87%, 12.2014.: 91%), t.sk. decembrī biežāk izvēlējušies atbildi „preču un pakalpojumu cenas kopumā ir ievērojami palielinājušās” (02.2014.: 42%, 12.2014.: 50%).

Kā, Jūsaprāt, eiro ieviešana Latvijā ir ietekmējusi preču un pakalpojumu cenas?

02.2014. un 12.2014. aptauju datu salīdzinājums

Kā kopš eiro ieviešanas mainījušies Jūsu naudas tērēšanas paradumi?

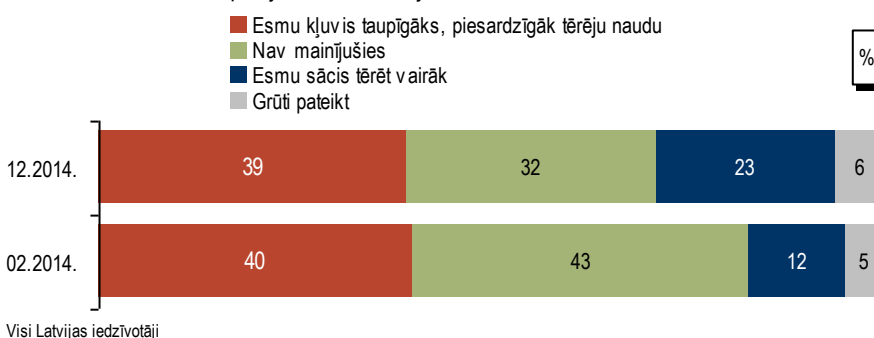
2014.gada 28.novembris - 13.decembris, N=1003 Latvijas iedzīvotāji

Aptaujas rezultāti liecina, ka gandrīz 2/5 (39%) respondentu atzina, ka kopš eiro ieviešanas viņi ir kļuvuši taupīgāki, piesardzīgāk tērē naudu. Aptuveni trešdaļa (32%) aptaujāto Latvijas iedzīvotāju norādīja, ka viņu tērēšanas paradumi nav mainījušies, bet 23% atbildēja, ka kopš eiro ieviešanas ir sākuši tērēt vairāk.

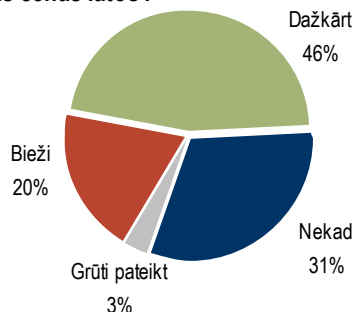
2014.gada decembrī iedzīvotāji biežāk nekā februārī minēja, ka kopš eiro ieviešanas ir sākuši tērēt vairāk naudas – ja februārī to norādīja 12%, tad decembrī respondenti to atzina gandrīz divreiz biežāk (23%).

Kā kopš eiro ieviešanas mainījušies Jūsu naudas tērēšanas paradumi?

02.2014. un 12.2014. aptauju datu salīdzinājums

Vai, norēķinoties ar eiro, Jūs arī tagad (piem., novembrī, decembrī) pārrēķināt norādītās cenas latos?

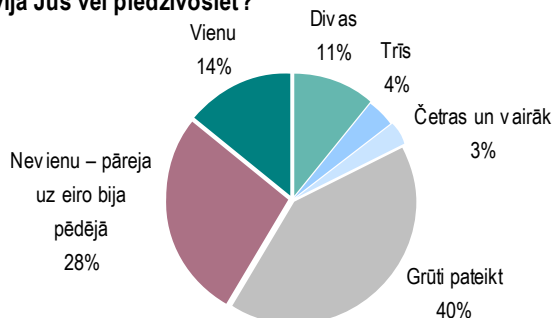

2014.gada 28.novembris - 13.decembris, N=1003 Latvijas iedzīvotāji

Lūgti norādīt, vai viņi arī tagad (piem., novembrī, decembrī), norēķinoties ar eiro, pārrēķina cenas latos, 20% respondentu atbildēja, ka to dara bieži. To, ka cenas latos pārrēķina dažkārt, atzina 46%, bet 31% aptaujas dalībnieku norādīja, ka nekad tā nedara.

Uzskati par valūtu maiņu skaitu Latvijā

Kā Jūs domājat, cik valūtas maiņas (t.i., pāreju no vienas valūtas uz citu) Latvijā Jūs vēl piedzīvosiet?

2014.gada 28.novembris - 13.decembris, N=1003 Latvijas iedzīvotāji

Saskaņā ar pētījuma datiem, 28% respondentu pauda viedokli, ka pāreja uz eiro ir pēdējā valūtas maiņa Latvijā. Vēl vienu valūtas maiņu Latvijā sagaida 14%, divas – 11%, trīs - 4%, četras un vairāk – 3% respondentu. Jāmin, ka salīdzinoši lielai daļai pētījuma dalībnieku nebija konkrēta viedokļa šajā jautājumā (40%).

Ieteikumi lietuviešiem par eiro ieviešanu

Lietuvā eiro plāno ieviest 2015.gadā. Ja Jums, balstoties uz savu pieredzi 2014.gada sākumā, būtu jādod padoms kādam lietuvietim, kā viņam sagatavoties eiro ieviešanai, ko Jūs viņam visdrīzāk ieteiktu?

*Kategorijā "Cits ieteikums" ietilpst: "atteikties no eiro ieviešanas" (minēts 5 reizes); "citās valstīs nevajag mainīt naudu" (minēts 1 reizi); "dzīvot tālāk kā ierasts" (minēts 1 reizi); "nopirkt kalkulatoru" (minēts 1 reizi); "pagaidām samierināties" (minēts 1 reizi).

2014.gada decembrī veiktajā aptaujā respondentiem lūdza sniegt padomus Lietuvas iedzīvotājiem saistībā ar eiro ieviešanu. Rezultāti liecina, ka visbiežāk respondenti vēlējuši lietuviešiem iemaksāt skaidro naudu bankā, lai konvertācija notiek automātiski (27%), nelolot pārāk lielas cerības par ieguvumiem no eiro ieviešanas (26%), kā arī uzmanīgi sekot līdž cenām pēc pārrēķināšanas uz eiro, lai izvairītos no negodīgiem tirgotājiem (25%). Citi padomi minēti retāk. Jāpiebilst, ka 1/5 (20%) iedzīvotāju atturējušies no padomu sniegšanas.

IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR EIRO IEVIEŠANU LATVIJĀ

Inga Apsīte, Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijas Iekšējā tirgus departamenta direktore

Lai mazinātu iedzīvotāju bažas par nepamatotu cenu pieaugumu eiro ieviešanas laikā, tika veikts plašs pasākumu komplekss, tostarp, cenu monitorings. Tā galvenais mērķis bija novērot cenu svārstības pirms eiro ieviešanas, tā laikā un pēc, lai identificētu nepamatotu un spekulatīvu cenu kāpumu tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas vietās.

Neskatoties uz Latvijas izaugsmi, kas bija viena no straujākajām starp Eiropas Savienības valstīm, patēriņa cenas 2013.gadā un 2014.gadā kopumā saglabāja ļoti mērenu dinamiku. To parāda ne tikai Ekonomikas ministrijas veiktais cenu monitorings, bet arī gada inflācijas rādītājs - 2014.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, patēriņa cenas pieauga par 0,6%.

Atskatoties uz pēdējo divu gadu periodu, no cenu monitoringa datiem secināms, ka 88,51% gadījumu preču un pakalpojumu cenu izmaiņas netika novērotas. Cenu pieaugums un cenu samazinājums tika novērots vidēji 6% gadījumu.

Cenu svārstību gadījumu analīze divu gadu periodā rāda, ka cenas pārtikas grupā svārstījušās galvenokārt atbilstoši sezonālībai un Krievijas noteiktā embargo dēļ, savukārt degvielas cenas svārstījušās atbilstoši naftas cenu izmaiņām pasaulē. Pakalpojumu grupā cenu svārstības novērotas atsevišķos gadījumos, konstatējot arī cenu noapaļošanas gadījumus.

Valdis Dombrovskis, Eiropas Komisijas viceprezidents, bijušais Latvijas Republikas Ministru prezidents

Ir pagājis gads kopš eiro ieviešanas Latvijā, un ikmēneša „DNB Latvijas barometra” pētījums attēlo iedzīvotāju viedokli par eiro ieviešanu un arī to, kā šis viedoklis ir attīstījies pēdējo gadu laikā. Redzams, ka iedzīvotāji pozitīvi vērtē ērtības, ko sniedz eiro ieviešana (nav jātur vairāki konti, nav jāmaina valūta ceļojot, nav izmaksu par latu konvertāciju uz eiro utt.). Salīdzinot ar iepriekšējām „DNB Latvijas barometra” aptaujām, ir ievērojami pieaudzis to iedzīvotāju skaits, kas par vienu no galvenajiem eiro ieviešanas ieguvumiem uzskata ciešāku iekļaušanos Eiropas Savienībā. Šo viedokli neapšaubāmi ir ietekmējusi Krievijas agresija Ukrainā un sarežģītā ģeopolitiskā situācija reģionā.

Kā galvenie zaudējumi saistībā ar eiro ieviešanu tiek uzskatīti nacionālās valūtas zaudēšana un inflācijas pieaugums. Apgrozībā esošajai naudai, pirmkārt, ir jāpilda savas finansiāli ekonomiskās funkcijas, un tieši ekonomiskie argumenti bija galvenie, pieņemot lēmumus par pāreju no lata uz eiro. Tomēr nenoliedzami lats bija arī daļa no valstiskās identitātes, tāpēc zināma nostalgija pēc tā ir saprotama. Turklāt, salīdzinot ar iepriekšējo gadu aptaujām, redzams, ka toreizējās bažas par lata iespējamo devalvāciju pamazām piemirstas.

Iedzīvotāju bažas par inflācijas pieaugumu ir mazinājušās tikai nedaudz. Pārsteidzoši, bet puse respondentu uzskata, ka līdz ar eiro ieviešanu preču un pakalpojumu cenas ir ievērojami palielinājušās. Un tas ir situācijā, kad inflācija ir zem 1%! Pagājušajā gadā inflācija Latvijā un arī eirozonā kopumā bija krietni gan zem vēsturiski vidējā līmeņa, gan zem Eiropas Centrālās bankas inflācijas mērķa (inflācija nedaudz zem 2%). Pašreiz ekonomisti vairāk bažijas par iespējamo deflāciju eirozonā, nevis par pārāk strauju inflāciju. Nevar izslēgt, ka šāds iedzīvotāju viedoklis ir radies subjektīvu faktoru ietekmē. Lata nominālvērtība bija virs eiro, tādējādi cenas, izteiktas eiro, ir lielākas, nekā izteiktas latos – iespējams, tieši šis fakts izpaužas aptaujas rezultātos.

Analizējot Latvijas iedzīvotāju viedokli par eiro, jāpiemin arī „Eurobarometer” veiktās aptaujas. Tajās redzams, ka Latvijas iedzīvotāju atbalsts eiro ir strauji pieaudzis. 2012.gada nogalē tikai 35% iedzīvotāju pozitīvi vērtēja eiro. 2013.gada nogalē, pēc valdības veiktās informācijas kampaņas, eiro pozitīvi vērtēja vairāk nekā puse iedzīvotāju – 53%. Savukārt pagājušā gada nogalē eiro pozitīvi vērtēja jau 74% iedzīvotāju! Jāatzīmē, ka Eiropas Savienībā kopumā atbalsts eiro ir pieaudzis tikai minimāli - 2014.gadā tas bija 56%, salīdzinot ar 52--53% iepriekšējos gados.

Redzams, ka kopumā Latvijas iedzīvotāji ir pozitīvi novērtējuši pāreju uz eiro – gan praktiskās ērtības, gan lielāku finansiālo stabilitāti un pienesumu ekonomikai, gan arī ģeopolitisko izvēli par labu ciešākai integrācijai Eiropas Savienībā.

Natalja Dubkova, CSP patēriņa cenu indeksu daļas vadītāja

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti labi attēlo iedzīvotāju skeptisko skatījumu uz cenu pārmaiņām un ekonomiskā stāvokļa attīstību.

Jautāti, kādi ir eiro ieviešanas mīnusi, 49% iedzīvotāju atzīmēja inflācijas pieaugumu. Tikmēr jautāti jau konkrētāk par cenu izmaiņām - 91% iedzīvotāju norādīja uz to pieaugumu. Tēriņu pieaugums, kuru konstatēja 23% respondentu, drīzāk norāda uz iedzīvotāju materiālā stāvokļa uzlabošanos, ko apliecina arī darba samaksas statistikas dati, kā arī uz izmaiņām pirkto produktu struktūrā. Iespaidis, ka cenas augušās straujāk nekā to uzrāda CSP dati, varētu būt tādēļ ka iedzīvotāji cenu kāpumu cieši saista ar ģimenes kopējiem izdevumiem. Runājot par inflāciju, jāpatur prātā, ka reālā dzīvē ļoti grūti nodrošināt nemainīgu patēriņu, nopirkto preču daudzumu un nemainīgu groza saturu. Un, kamēr „inflācijas aprēķinā” statistiķi ņem vērā aptuveni 20 tūkstošus cenu, kas iegūtas dažādās tirdzniecības vietās visā Latvijas teritorijā, iedzīvotāju vērtējums ir balstīts uz neregulāriem novērojumiem savās iepirkumu vietās, kur nav iespējams ieraudzīt pat pusi no inflācijas aprēķiniem lietotā cenu skaita.

Jāpiebilst, ka, vērtējot eiro ieviešanas ietekmi uz inflāciju, „Eurostat” eksperti atzina, ka Latvijā pāreja uz jauno valūtu noritēja līdzīgi kā citās valstīs, visvairāk ietekmējot pakalpojumu cenas. Kopējā eiro ieviešanas ietekme uz 2014.gada janvāra inflāciju bija tikai 0.12-0.21%, kas ir pat mazāk, nekā tika prognozēts.

Jaunākie patēriņa cenu apsekojuma dati liecina, ka 2014.gada decembrī 12 mēnešu inflācija ir bijusi 0,2%. Salīdzinot ar 2013.gada decembri, precēm cenas samazinājās par 0,9%, bet pakalpojumiem pieauga par 3,3%.

Margarita Dunska, Dr.oec. Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes profesore

Ir pagājis gads kopš eiro ieviešanas, un ir svarīgi uzzināt, kāda ir iedzīvotāju attieksme šajā jautājumā un vai tā ir mainījusies, jau reāli lietojot citu valūtu. Līdzīgi jautājumi kā jaunākajā „NB Latvijas barometra” pētījumā tika uzdoti arī iepriekš – 2012.gada oktobrī un 2014.gada februārī. Īpaši lielu pārsteigumu nebija. Vērtējot ieguvumus un zaudējumus no eiro ieviešanas, atbildes, salīdzinot ar iepriekšējām aptaujām, nebija ievērojami mainījušās. Par lielākajiem ieguvumiem respondenti uzskata lielākas ērtības un to, ka nav konvertācijas izmaksu. Tiesa, šoreiz aptaujātie atzinīgāk novērtēja ciešāku iekļaušanos Eiropas Savienībā. Vērtējot zaudējumus, atbilžu prioritātes arī nav mainījušās - nacionālās valūtas zaudēšana, inflācijas pieaugums, valsts neatkarības mazināšanās. Jāatzīmē, ka, salīdzinot ar iepriekšējām aptaujām, ievērojami samazinājās citu atbilžu variantu biežums, piemēram, risks, ka eirozona sabruks (2012.gadā: 38%, 2014.gada februārī: 23%, bet 2014.decembrī: 19%). Jautāti par eiro ieviešanas ietekmi uz cenām, absolūtais vairākums iedzīvotāju atzīmēja, ka cenas ir palielinājušās (91%), tostarp 50% uzskata, ka ievērojami. Tomēr vēlos atzīmēt, ka šeit lielāku lomu nospēlēja valūtas kurss jeb cenu izmaiņa uz augšu, nevis reālais cenu pieaugums. Protams, cenas ir mainījušās, bet inflācijas rādītāji visu gadu ir zemi, pat tuvu deflācijai. Jā, visu preču un pakalpojumu cenas netiek ietvertas inflācijas aprēķināšanā - tiek ņemtas vērā vidējās cenas, bet tomēr nevar piekrist, ka cenas ir ievērojami palielinājušās. Šeit vairāk var redzēt jauno cenu uztveres ietekmi. 39% respondentu atzīmē, ka kopš eiro ieviešanas ir kļuvuši taupīgāki, piesardzīgāk tērējot naudu!

Gatis Eglītis, Eiropas Komisijas Ekonomikas un finanšu lietu direktorāta darbinieks un ekonomikas analītiķis

Šķiet, ka ārējo notikumu rezultātā (Ukrainas un Krievijas konflikts) eiro arvien vairāk tiek novērtēts kā līdzeklis tālākai integrācijai rietumu struktūras (drošības stiprināšanā) – tā liecina jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti.

Interesanti šķiet zaudējumi, kas radušies, ieviešot eiro - krietni kritušies eiro sabrukšanas riski (lai gan pēc Grieķijas vēlēšanām vērtējums var mainīties), kā arī zaudējumu un neērtību apmērs saistībā ar eiro ieviešanu. Tas

liecina, ka vairāki no šiem eiro pretinieku „lietotajiem argumentiem” bija burbulis un eiro ieviešana kopumā ir noritējusi veiksmīgi.

No ekonomikas izaugsmes viedokļa pozitīvi, ka arvien vairāk iedzīvotāju kopš eiro ieviešanas ir sākuši tērēt vairāk naudas – tas attēlosies, piemēram, labos mazumtirdzniecības rādītājos.

Jānis Grasis, Banku augstskolas asociētais profesors

Jāatzīst, ka cilvēki salīdzinoši labi orientējas finansiālajos jautājumos un pareizi norāda uz mūsu ieguvumiem pēc eiro ieviešanas: nav valūtas konvertācijas izmaksas, vieglāk ceļot uz eirozonas valstīm, nav jābaidās no lata devalvācijas utt. Pie negatīvajiem aspektiem iedzīvotāji vispirms min emocionālo faktoru – lata zaudēšana ir kā daļēja nacionālās identitātes zaudēšana. Inflācijas pieaugums, kas tiek minēts kā otrs zaudējums, ir vairāk psiholoģisks, jo tā tomēr nav realitātē. Pateicoties Ukrainas notikumiem, cenas daudzām pirmās nepieciešamības precēm ir pat samazinājušās. Tāpat iedzīvotāji vērs uzmanību uz to, ka samazinās mūsu iespējas ietekmēt ekonomiku, kā arī būs jāsniedz palīdzība citām eirozonas valstīm.

Valts Kalniņš, sabiedriskās politikas centra „PROVIDUS” pētnieks

Kā jau tam vajadzēja notikt, eiro faktiskā ieviešana likusi cilvēkiem skaidrāk sajust gan ieguvumus, gan zaudējumus. Biežāk tiek atzīti ieguvumi no eiro ieviešanas, piemēram, lielākas ērtības, jo nauda vairs nav jāmaina – 2012. gadā šādu atbildi sniedza 31% aptaujāto, bet 2014. gadā - mazliet jau virs 40% aptaujāto. Līdzīgi bijis ar biežāk izjustajiem zaudējumiem – 2012. gadā 54% par tādu atzina nacionālās valūtas kā daļas no nacionālās identitātes zaudēšanu, tikmēr 2014. gadā aptaujāto īpatsvars ir gandrīz nemainīgi ap 70%. Interesanti, ka respondentu uzskati dažos jautājumos ir it kā nekonsekventi. To respondentu īpatsvars, kuri norāda pieaugošu inflāciju kā zaudējumu no eiro ieviešanas, 2014. gada gaitā ir samazinājies no 57% līdz 49%, taču cenu pieaugumu eiro ieviešanas ietekmē gada sākumā saskatīja 87% aptaujāto (gada beigās jau 91%). Var teikt, ka cenu pieaugumu eiro ieviešana izraisīja, taču arvien mazāk ļaužu to uzskata par zaudējumu. Šāda atbilžu īpatnība varētu netieši apliecināt to, ka cenu kāpums bijis, bet patiesībā tas nav sevišķi liels un sāpīgs. Uz ko arī norāda oficiālie dati par vidējā patēriņa cenu līmeņa izmaiņām 2014. gadā – 0.2%, saskaņā ar CSP datiem.

Uldis Osis, ekonomikas doktors, profesors, partijas „Latvijas attīstībai” valdes loceklis

Pirms eiro ieviešanas bija izvēsta plaša reklāmas kampaņa ar mērķi pārliecināt iedzīvotājus, ka pāreja no latiem uz eiro valsts ekonomikai un iedzīvotājiem dos būtiskus ieguvumus. Virknē jomu tādi tiešām ir. Kā liecina „DNB Latvijas barometra” pētījums, daļa iedzīvotāju atzīmē lielākas ērtības, jo nav jāmaina valūta un bankās nav jātur vairāki konti. Daļa iedzīvotāju augstu vērtē arī ciešāku iekļaušanos Eiropas Savienībā un arī to, ka nav jābaidās no lata devalvācijas. Šos drīzāk varētu uzskatīt par “tehniskiem” ieguvumiem, kas iedzīvotāju ikdienas dzīvē rada papildus ērtības. Tajā pašā laikā vairāk nekā trešdaļa aptaujas respondentu atbildējuši, ka nekādu būtisku ieguvumu no eiro ieviešanas nav (34%).

Līdzīgu ainu pētījumā uzrāda arī iedzīvotāju noskaņojuma indikatori. Piemēram, kopējā sabiedrības noskaņojuma indekss nav būtiski mainījies kopš 2012. gada vidus. Savukārt nākotnes vērtējuma indeksam šajā pašā laika posmā vērojama pat neliela lejupslīdes tendence. Lai gan varētu arī domāt, ka to ietekmējuši ārpolitiskie notikumi (krīze Ukrainā), kā arī Eiropas Savienības iekšējās ekonomiskās grūtības, redzams, ka šie notikumi aktualizējušies jau pēc minētās tendences aizsākuma. Tas liek domāt, ka pastāv arī citi, dziļāki visai skeptiskā iedzīvotāju noskaņojuma iemesli, ko eiro ieviešana nav spējusi novērst.

Daļēju atbildi sniedz pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma indekss. Atšķirībā no jau minētajiem šim indeksam raksturīga lēna, bet samērā stabili, taisnā līnijā kāpjoša tendence, kurā pērnais eiro ieviešanas gads ne ar kādām būtiskām izmaiņām neizceļas. Drīzāk jāsaka, ka šī augšupejošā tendence pēdējā pusgada laikā ir pat sabremzējusies. Visa minētā rezultātā atliek vien piekrist tai respondentu daļai, kura uzskata, ka eiro ieviešana Latvijā nekādas būtiskas izmaiņas nav radījusi.

„DNB Latvijas barometra” pētījuma otrajā daļā dominē divu veidu jautājumi: tādi, kas attēlo „eiro dēļ”, un tādi, kas norāda "kopš eiro ieviešanas". Lai gan ievirze ir līdzīga, tas nav viens un tas pats. Kopš eiro ieviešanas ir saasinājušās gan Krievijas un Ukrainas attiecības, gan būtiski sarukušas naftas un pārtikas cenas pasaules tirgū. Iekšzemē ir kāpuši ne vien akcīzes nodoklis un ūdens un kanalizācijas tarifi, bet arī vidējie ienākumi. Ienākumu kāpums pārsniedz cenu kāpumu un uzlabo pirktspēju. Tas daļēji izskaidrotu vairāk nekā piektdaļas iedzīvotāju viedokli, ka kopš eiro ieviešanas viņi ir sākuši tērēt vairāk.

Tajā pašā laikā par cenām iedzīvotāji visai pārliecinoši apgalvo, ka eiro ieviešanas dēļ tās ir nedaudz vai būtiski pieaugušas. Jāatzīmē, ka šis cenu vērtējums nav gluži tāds kā Eiropas Komisijas patērētāju apsekojumā par cenu pārmaiņu (inflācijas) uztveri un inflācijas prognozi, kur to iedzīvotāju īpatsvars, kas atzīmē ievērojamu cenu kāpumu (uztverto un gaidāmo), ir mazāks. Iespējams, „DNB Latvijas barometra” pētījuma ietvaros aptaujātie ir vēlējušies skaidri nodalīt savu sajūtu par eiro faktoru un citiem faktoriem (ar šo atbildi nenoliedzot, piemēram, naftas cenu pazeminošo ietekmi uz inflāciju). Taču vairāk nekā trešdaļa iedzīvotāju kopš eiro ieviešanas tērē piesardzīgāk. Iespējams, cenas vizuālais izskats eiro izteiksmē matemātiski ir kļuvis svešs un nepievilcīgs, un tādēļ uzmanīgāk tērē gan tie, kas pārrēķina cenas latos (bieži vai dažkārt to dara aptuveni divas trešdaļas), gan tie, kuri ir apraduši ar jauno naudu un dubultus aprēķinus neveic.

Savukārt mazumtirdzniecības dati rāda, ka mazumtirdzniecības apgrozījums reālā izteiksmē ir pieaudzis, tādējādi iedzīvotāji fiziskā apjomā ir nopirkuši vairāk preču, nevis tikai izdevuši par tām vairāk naudas. Tas notiek vai nu, uzlabojoties pirktspējai, vai, ja tiek tērēti uzkrājumi. Tomēr, tā kā ienākumu kāpums 2014. gadā (janvāra–septembra dati) arī reālā izteiksmē ir nedaudz straujāks nekā mazumtirdzniecības gada pieaugums temps janvārī – novembrī, uzkrājumi preču pirkšanas vai nepirkšanas dēļ drīzāk netiek tērēti. Mazumtirdzniecība gan nepārstāv pakalpojumus, kur pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem cenu līmenis gada laikā bija noturīgs un gada laikā pieauga par gandrīz 3%. Iespējams, tieši uz zemāka preču cenu līmeņa un pakāpeniska ienākumu kāpuma rēķina iedzīvotāji spēj uzturēt pakalpojumu patēriņa līmeni.

Normunds Rudzītis, DNB bankas Klientu apkalpošanas vadītājs Latvijas reģionos

Latvijas iedzīvotāju attieksmes maiņa pret eiro ir vērojama gan „DNB Latvijas barometra” pētījumā, gan arī ikdienas sarunās ar klientiem – skepsi, kas bija vērojama pirms eiro ieviešanas, patlaban arvien biežāk nomaina pozitīva attieksme. Iedzīvotāji, īpaši tie, kas vai nu ceļo vai dzīvo pierobežā, balstoties paši uz savu pieredzi, atrod arvien vairāk ieguvumu no pārejas uz eiro valūtu – ērti norēķināties ārvalstīs, iespēja vienkārši salīdzināt cenas, laika ietaupīšana, izvairīties no nepieciešamības konvertēt valūtu. Tie ir tikai daži no ieguvumiem.

Pateicoties eiro ieviešanai, iedzīvotāji ir kļuvuši arī zināmā mērā taupīgāki – tā kā skaitliskā izteiksmē ikdienā lietojamie produkti un pakalpojumi eiro valūtā izskatās maksājam vairāk (piemēram, produkts, kas agrāk maksāja mazliet mazāk par vienu latu, pašlaik maksā krietni pāri vienam eiro), cilvēki psiholoģisku faktoru ietekmē nereti vairāk apdomā to nepieciešamību pirms iegādes. Tomēr, tā kā ekonomiskā krīze ir pārvarēta un ekonomisko atveseļošanos beidzot sāk izjust arī iedzīvotāji, viņi iegādājas lietas, ko krīzes un pēckrīzes laikā neatļāvās, līdz ar to kopējie mazumtirdzniecības dati aug.

Pieļauju, ka attieksmes pret eiro uzlabošanās zināmā mērā ietekmē arī esošā ģeopolitiskā situācija – jo lielāka ir spriedze kaimiņvalstīs, jo lielākus ieguvumus iedzīvotāji saskata faktā, ka Latvija ir Eiropas Savienības un arī eirozonas dalībvalsts un izteiktāka ir vēlme integrēties kopējā Eiropas Savienības telpā.

Ieva Strode, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” sociālo un politisko projektu direktore

Kā liecina jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti, gadu pēc eiro ieviešanas lielākā daļa iedzīvotāju kā „orientieri iepērkoties” vēl joprojām ir saglabājuši latus (20% aptaujāto norāda, ka to dara bieži, bet 46% - dažkārt). Tiesa, par to nav jābrīnās, jo arī daļa veikalu norāda cenas gan eiro, gan latos, kaut arī tas jau kādu laiku vairs nav jādara. Jāpiebilst, ka vidēji eirozonas valstīs 36% iedzīvotāji parasti pārrēķina eiro uz savas

valsts iepriekšējo valūtu lielu pirkumu gadījumā, bet 21% to parasti dara arī ikdienišķu pirkumu gadījumos. Latvija uz citu eirozonas valstu fona ir pat zem vidējiem rādītājiem – tā liecina „Eurobarometer” dati 2014.gada oktobrī.

Tikmēr, atgriežoties pie Latvijas datiem jeb „DNB Latvijas barometra” pētījumā iegūtajiem rezultātiem, jāsecina, ka, izvērtējot valūtas maiņas ietekmi, kritisku vērtējumu gada beigās tomēr ir bijis vairāk nekā pozitīvu – to, ka nav būtisku zaudējumu, apgalvo 8%, bet nevienu ieguvumu nevar nosaukt 34%.

Raksturojot uzskatus par ieguvumiem no eiro ieviešanas, jāatzīmē, ka 2014.gada nogalē populārākie bijuši tie paši, kas gada sākumā, tūlīt pēc naudas reformas - lielākas ērtības un ietaupījumi uz konvertācijas izmaksu rēķina. Interesanti, ka trešais biežāk minētais ieguvums ir integrācija Eiropas Savienībā, ko gada beigās kā ieguvumu atzina biežāk. Jāpiebilst, ka 2014.gada nogalē tika novērota arī iedzīvotāju attieksmes uzlabošanās pret Eiropas Savienību – tā liecina „SKDS” veiktais pētījums 2014.gadā novembrī. Grūti spriest, vai tas kādam liek justies vairāk integrētam Eiropā, bet jāatzīmē, ka neviens vien iedzīvotājs jau sev ir atklājis, ar ko aizvītot jubilejas latu krāšanu – tagad var vākt dažādu valstu eiro monētas.

Minot zaudējumus no eiro ieviešanas, visbiežāk ticis nosaukts nacionālās valūtas („kas bija daļa no valstiskās identitātes”) zaudējums (02.2014.:70%, 12.2014.:68%). Arī valsts neatkarības zaudēšana ir saglabājusi savu „popularitāti” (02.2014.: 37%, 12.2014.: 36%).

Interesanti, ka inflāciju, ko bija pamanījuši 91% iedzīvotāju (t.sk. 50% norādīja, ka preču un pakalpojumu cenas ir ievērojami palielinājušās), par vienu no galvenajiem zaudējumiem atzina 49% iedzīvotāju, kas ir retāk nekā 2014.gada sākumā (57%). Retāk nekā gada sākumā minēti arī tādi „taustāmi” zaudējumi kā izdevumi saistībā ar eiro ieviešanu (02.2014.: 24%, 12.2014.: 13%) un neērtības saistībā ar eiro ieviešanu (02.2014.: 16%, 12.2014.: 13%).

Inna Šteinbuka, Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā vadītāja

Pretēji izplatītajām bažām par cenu pieaugumu skaitļi liecina, ka eiro ieviešanas ietekme uz inflāciju bijusi niecīga – saskaņā ar Eiropas Savienības statistikas biroja „Eurostat” aplēsēm tā tikai par 0,12 - 0,21 procentpunktu palielinājusi janvāra inflāciju, bet nākamajos mēnešos bijusi statistiski nenozīmīga. Decembrī gada inflācija Latvijā bija niecīga – 0,3%. Protams, cilvēku pirtās preces un pakalpojumi atšķiras no tiem, ko statistiķi izmanto inflācijas noteikšanai, taču domāju, ka nozīmīgāka bijusi ciparu maiņa uz cenu zīmēm – skaitļi līdz ar eiro kļuvuši lielāki, nekā tie bija, kad norēķinājāmies latos. Tāpēc arī cilvēkiem šķiet, ka cenas ir pieaugušas, pat ja patiesībā tās palikušas nemainīgas.

Redzams, ka cilvēki tomēr novērtē eiro ieguvumus, un zaudējuma sajūta ar laiku kļūs vēl mazāka. Eiropas Komisijas veiktās „Eurobarometer” aptaujas rezultāti liecina, ka kopš 2013.gada pavasara cilvēku atbalsts eiro Latvijā ir pieaudzis par 31 procentpunktu – tas ir ievērojami vairāk nekā citur eirozonā. Domāju, ka arī rubļa vērtības kritums cilvēkiem liek novērtēt drošību, ko sniedz eiro.

Roberts Zile, Eiropas Parlamenta deputāts

Interpretējot jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma datus par eiro ieviešanu, pārsteidzoši šķiet, ka deviņi no desmit cilvēkiem min pieaugumu preču un pakalpojumu cenām eiro ieviešanas rezultātā. Turklāt puse respondentu cenu pieaugumu apzīmē kā ievērojamu. Savukārt „Latvijas Banka” 2014. gada vidējo inflāciju norādījusi nieka 0,6% apmērā, kas ir viens no zemākajiem inflācijas procentiem izaugsmes apstākļos. Arī mazumtirgotāju apgrozījuma izmaiņas neliecina par krasu inflāciju realitātē, turklāt krītošās naftas cenas inflāciju tikai bremsē. Arī kopējā eirozonas lēnā attīstība vairāk liek uztraukties par deflācijas riskiem. Būtu vērtīgi uzzināt precīzas preču grupas, kurām sabiedrība norāda lielāko cenu pieaugumu, citādi sliecos domāt, ka viedoklis vairāk balstās uz psiholoģiskiem aspektiem, piemēram, eiro cenu nomināls pret latiem ir lielāks. Tas arī izraisa šķietamu pieaugumu cenā, lai gan tikai vizuāli. Gluži pretēji, eiro cenu augstāks nomināls, pieļauju, ir bijis ļoti svarīgs faktors, lai mazumtirgotāji tieši pretēji - nevarētu vieglprātīgi cenas palielināt bez pamatojuma. Citas Baltijas valstis šo faktoru objektīvi izmantot savā labā nevarēja.

Vērts atzīmēt, ka vairāk nekā desmitā daļa aptaujāto par nozīmīgāko eiro ieviešanas ieguvumu min lata devalvācijas riska izzušanu (14%), kas, jāatzīst, tieši politiskajā nozīmē gadu atpakaļ bija ievērojams faktors. Savukārt fakts, ka tikai 6% aptaujāto minējuši izdevīgākas kredīvēšanās iespējas (ko eiro ieviešana patiešām 2015.gada janvārī

veicina), apstiprina to, ka patlaban mājsaimniecību aizņemšanās tik tiešām ir apgrūtināta. Turklāt divus gadus iepriekš pozitīvo respondentu atbilžu šajā jautājumā bija divas reizes vairāk. Patiešām, patlaban komercbankas kreditēšanas jautājumā ir ļoti konservatīvas un piesardzīgas, kā pamatā ir sabiedrības mazais kapitāla īpatsvars. Starpbanku kreditēšanas likmes ir ievērojami kritušās, taču jautājums paliek atklāts - vai komercbankas zudušos valūtas konvertāciju ienākumus nemēģina segt ar palielinātām kreditēšanas komisijas maksām. Tomēr nupat beidzot uzsāktā pirmā mājokļa programma (par kuru esmu iestājies jau gadiem ilgi) kaut nedaudz kreditēšanas procesu stimulēs. Tās ietekmi, ceru, varēsim analizēt nākamo periodu aptaujās.

Zīmīgi, ka, salīdzinot atbildes eiro ieviešanas ieguvumu sadaļā vairāku gadu griezumā, šogad sabiedrības noskaņojums teju visās kategorijās ir zemāks. Diemžēl eirozonas attīstība, kas ir lēnāka, nekā cerēts, šo viedokli izskaidro. Taču, pretstatā aplūkojot eiro ieviešanas riskus, sabiedrība kopumā ir optimistiskāka. Jāuzsver, ka vairākkārt samazinājušās bailes gan par potenciālu eirozonas izjukšanu, gan konvertācijas izdevumiem, gan citām neērtībām ar izmaiņām dokumentos. Tas liecina, ka gaidītā birokrātiskā nasta saistībā ar eiro ieviešanu realitātē ne tuvu nav tāda, kādu to sabiedrība sagaidīja vēl pirms pāris gadiem.

Noslēgumā komentējot kopējo sabiedrības noskaņojuma kritumu, lai arī perioda dinamikā tomēr vērojama pozitīva tendence, pieļauju, ka ilgā un problēmu māktā valdības veidošana respondentu vidū radījusi papildu negatīvo faktoru. Interesanti būs vērot, vai sabiedrības noskaņojums uzlabosies, reaģējot uz valsts fiskālajiem atvieglojumiem, piemēram, reaģējot uz ienākuma nodokļa likmes samazinājumu sākot ar 2015. gadu.

„DNB Latvijas barometra” Nr.76 aptaujas tehniskā informācija

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
ĢENERĀLAIS KOPUMS	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 74 gadiem
PLĀNOTĀS IZLASES APJOMS	1000 respondenti (ģenerālajam kopumam reprezentatīva izlase)
SASNIEGTĀS IZLASES APJOMS	1003 respondenti
IZLASES METODE	Stratificētā nejaušā izlase
STRATIFIKĀCIJAS PAZĪMES	Administratīvi teritoriālā
APTAUJAS VEIKŠANAS METODE	Tiešās intervijas respondentu dzīves vietās
ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS	Visi Latvijas reģioni (128 izlases punkti)
APTAUJAS VEIKŠANAS LAIKS	No 28.11.2014. līdz 13.12.2014.

SASNIEGTĀS IZLASES SALĪDZINĀJUMS AR IEDZĪVOTĀJU STATISTIKU

	Respondentu skaits izlasē (%) pirms svēršanas	Respondentu skaits izlasē (%) pēc svēršanas*	LR IeM PMLP ledz. reģ. dati uz 07.02.2014.
KOPĀ	100.0	100.0	100.0

REĢIONS

Rīga	31.8	32.3	32.3
Pierīga	17.4	17.8	17.8
Vidzeme	9.7	10.1	10.1
Kurzeme	12.7	12.9	12.9
Zemgale	13.2	12.2	12.2
Latgale	15.3	14.7	14.7

DZIMUMS

Vīrieši	43.8	47.5	47.5
Sievietes	56.2	52.5	52.5

TAUTĪBA

Latvieši	59.6	58.3	58.3
Citi	40.4	41.7	41.7

VECUMS

18 - 24 g.v.	12.2	11.9	11.9
25 - 34 g.v.	21.3	20.6	20.6
35 - 44 g.v.	17.9	18.7	18.7
45 - 54 g.v.	18.7	19.1	19.1
55 – 74 g.v.	29.8	29.7	29.7

STATUSS

Strādājošie	62.3	62.8
Nestrādājošie	37.7	37.2

IZGLĪTĪBA

Pamatzglītība	14.1	14.1
Vidējā, vidējā profesionālā	59.1	59.6
Augstākā	26.8	26.3

PILSONĪBA

LR pilsoņi	86.0	85.5
Respondenti bez LR pilsonības	14.0	14.5

*Dati tika svērti pēc pazīmēm: reģions, tautība, dzimums, vecums.

„DNB Latvijas barometra” Nr.76 aptaujā izmantotā anketa

I DAĻA - INDIKATORI

N1. Vai, Jūsaprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

Pareizā	1
Nepareizā	2
Grūti pateikt/ NA	8

N2. Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Pilnībā apmierināts	1
Drīzāk apmierināts	2
Drīzāk neapmierināts	3
Pilnībā neapmierināts	4
Grūti pateikt/ NA	8

N3. Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N4. Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

Uzlabojas	1
Pasliktinās	2
Nemainās	3
Grūti pateikt/ NA	8

N5. Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N6. Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N7. Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N8. Kādas, Jūsaprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsaprāt, tās ir...

Ļoti labas	1
Drīzāk labas	2
Viduvējas	3
Drīzāk sliktas	4
Ļoti sliktas	5
Grūti pateikt/ NA	8

II DAĻA – EIRO IEVIEŠANA LATVIJĀ

Nākamie jautājumi būs par eiro Latvijā

T1. Kas, Jūsaprāt, ir lielākie ieguvumi, ieviešot Latvijā eiro? (Atzīmēt visus piemērotos atbilžu variantus!)

Ciešāka iekļaušanās Eiropas Savienībā	1
Lielākas ērtības (nav jātur vairāki konti (piemēram, latiem un eiro), nav jāmaina valūta ceļojot, jāpārreķina cenas, lai saprastu, cik kas maksā u.t.t.)	2
Nav izmaksu par latu konvertāciju uz eiro (piem., ceļojot, iepērkoties, tirgojoties ar citām eirozonas valstīm)	3
Izdevīgāki kredīti	4
Labāks Latvijas tēls ārvalstīs (t.sk. starp potenciālajiem investoriem)	5
Vairāk tiek kontrolēta valsts ekonomiskā politika	6
Valsts ekonomiskā izaugsme (lielākas investīcijas, ražošanas attīstība, eksporta pieaugums u.c.)	7
Lielāka valsts ekonomiskā stabilitāte (t.sk. zemāka inflācija)	8
Lētāka valsts parāda pārfinansēšana	9
Valstij būtu vieglāk pārvarēt ekonomiskās krīzes, iespēja saņemt lielāku palīdzību vajadzības gadījumā	10
Algas un pensijas pakāpeniski pielīdzināsies vidējam ES līmenim	11
Lētākas cenas	12
Vairs nav jābaidās no lata devalvācijas	13
Citi ieguvumi (norādīt, kādi!)	14
Būtisku ieguvumu nav	15
Grūti pateikt/ NA	98

T2. Kas, Jūsaprāt, ir lielākie zaudējumi, ieviešot Latvijā eiro? (Atzīmēt visus piemērotos atbilžu variantus!)

Zaudējam nacionālo valūtu, kas bija daļa no valstiskās identitātes	1
Mazinās valsts neatkarība (mazākas iespējas Latvijai pašai noteikt un kontrolēt ekonomisko un finanšu politiku utt.)	2
Vairāk jāiesaistās palīdzībā citām eirozonas valstīm, kurās ir problēmas	3
Pieaug inflācija (palielināsies dzīves dārdzība)	4
Bija neērtības saistībā ar eiro ieviešanu (nepieciešamība samainīt skaidrās naudas uzkrājumus u.tml.)	5
Bija izdevumi saistībā ar eiro ieviešanu (naudas maiņa, cenu pārreķināšana, izmaiņas dokumentos utt.)	6
Risks, ka eirozona tūlīt sabruks vai transformēsies, un būs papildus problēmas	7
Citi zaudējumi (norādīt, kādi!)	8
Būtisku zaudējumu nav	9
Grūti pateikt/ NA	98

T3. Kā, Jūsaprāt, eiro ieviešana Latvijā ir ietekmējusi preču un pakalpojumu cenas?

Preču un pakalpojumu cenas kopumā ir ievērojami palielinājušās	1
Preču un pakalpojumu cenas kopumā ir nedaudz palielinājušās	2
Preču un pakalpojumu cenas nav mainījušās	3
Preču un pakalpojumu cenas kopumā ir nedaudz samazinājušās	4
Preču un pakalpojumu cenas kopumā ir ievērojami samazinājušās	5
Grūti pateikt/ NA	8

T4. Kā kopš eiro ieviešanas mainījušies Jūsu naudas tērēšanas paradumi?

Esmu kļuvis taupīgāks, piesardzīgāk tērēju naudu	1
Esmu sācis tērēt vairāk	2
Nav mainījušies	3
Grūti pateikt/ NA	8

T5. Vai, norēķinoties ar eiro, Jūs arī tagad (piem., novembrī, decembrī) pārreķināt norādītās cenas latos?

Bieži	1
Dažkārt	2
Nekad	3
Grūti pateikt/ NA	8

T6. Kā Jūs domājat, cik valūtas maiņas (t.i., pāreju no vienas valūtas uz citu) Latvijā Jūs vēl piedzīvosiet?

Nevienu – pāreja uz eiro bija pēdējā	1
Vienu	2
Divas	3
Trīs	4
Četras un vairāk	5
Grūti pateikt/ NA	8

T7. Lietuvā eiro plāno ieviest 2015.gadā. Ja Jums, balstoties uz savu pieredzi 2014.gada sākumā, būtu jādod padoms kādam lietuvietim, kā viņam sagatavoties eiro ieviešanai, ko Jūs viņam visdrīzāk ieteiktu?

(Izsniegt kartīti T7, atzīmēt līdz 3 atbilžu variantiem!)

Vēl par esošo valūtu – litiem - iegādāties krājumā dažādas preces	1
Savlaicīgi iegādāties eiro (piem., sākumkomplektus), lai būtu sīknauda, skaidra nauda	2
Iemaksāt skaidro naudu bankā, lai konvertācija notiek automātiski	3
Rūpīgi iepazīties ar pārejas uz eiro noteikumiem (cik ilgi varēs norēķināties ar litiem, iemaksāt tos bankās utt.)	4
Uzmanīgi sekot līdzi cenām pēc pārrēķināšanas uz eiro, lai izvairītos no negodīgiem tirgotājiem	5
Piemiņai saglabāt kādas litu naudaszīmes vai monētas	6
Būt pacietīgiem, jo sākumā visiem vajadzēs pierast pie eiro, tāpēc vairākas lietas (piem., iepirkšanās) varētu norisēt lēnāk	7
Iepazīties ar eiro banknotēm un monētām, lai izvairītos no viltojumiem	8
Pārāk neuztraukties par eiro ieviešanas sekām	9
Nelolot pārāk lielas cerības par ieguvumiem no eiro ieviešanas	10
Cīts ieteikums <i>(norādīt, kāds!)</i>	11
Nevaru dot nekādu padomu	12
Grūti pateikt/ NA	98

Papildu informācija:

Teika Lapsa

DNB bankas sabiedrisko attiecību vadītāja

Tel. 29161561

E-pasts: teika.lapsa@dnb.lv